

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΡΑΣΤΕΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τόγκας Κωνσταντίνος¹

Περίληψη

Τα σεξουαλικά αδικήματα αποτελούν μια «σιωπηρή επιδημία» και το ευρύ κοινό έχει αρνητική στάση απέναντι σε αυτούς τους δράστες. Σκοπός του άρθρου είναι η καταγραφή των στάσεων του κοινού και των επαγγελματιών για τα συγκεκριμένα αδικήματα και η διερεύνηση του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού σε αυτόν τον τομέα. Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση στις βάσεις δεδομένων Pubmed, Google Scholar και PsycInfo με λέξεις-κλειδιά και ανασκοπήθηκαν οι σχετικές δημοσιεύσεις χωρίς χρονολογικό περιορισμό. Η διάρκεια της μελέτης ήταν 4 μήνες (Μάιος-Αύγουστος 2019). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων αποτελούν μια ετερογενή ομάδα με ποικίλα κοινωνικοδημογραφικά και ποινικά χαρακτηριστικά. Οι γνώσεις του κοινού γι' αυτούς είναι περιορισμένες και ανακριβείς, λόγω της ύπαρξης αρκετών μύθων. Οι στάσεις προς τους δράστες σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με τα χαρακτηριστικά του κοινού, των δραστών και του αδικήματος. Ως προς τους επαγγελματίες, καθοριστική είναι η εμπειρία εργασίας με αυτό τον πληθυσμό. Οι στάσεις των θεραπευτών επιδρούν σημαντικά στην κλινική εργασία και μπορούν να τροποποιηθούν μέσω διδακτικών παρεμβάσεων. Στο άρθρο αναλύεται και ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στη διαχείριση αυτών των στάσεων και στην επεξεργασία των σχετικών μύθων, προκειμένου να ευνοηθεί η κοινωνική επανένταξη των δραστών και η πρόληψη της υποτροπής τους.

Λέξεις-κλειδιά: Δράστες, Σεξουαλικά Εγκλήματα, Κοινωνικές Στάσεις, Κοινό, Επαγγελματίες

---

1. Κοινωνικός λειτουργός, ψυχολόγος, M.Sc., M.Sc., Ph.D.(cand.), Κατάστημα Κράτησης Τρίπολης, e-mail: togascostas@yahoo.gr

1. Εισαγωγή

Στην κοινωνική ψυχολογία ως στάση ορίζεται ο θετικός, αρνητικός ή αμφιλεγόμενος τρόπος με τον οποίο βλέπει κάποιος άτομα, αντικείμενα, ιδέες ή γεγονότα (Eagly & Chaiken, 1998) και οδηγεί σε ένα συναίσθημα ή τρόπο σκέψης που αντανακλάται στη συμπεριφορά ενός ατόμου (Church, Wakeman, Miller, Clements & Sun, 2008). Οι κοινωνικές στάσεις αποτελούνται από τρεις διαφορετικές συνιστώσες (Breckler, 1984): (1) *γνώσεις*, οι οποίες σχετίζονται με τους τύπους πεποιθήσεων (πχ. στερεότυπα) που έχει κάποιο άτομο για μια συγκεκριμένη έννοια ή οντότητα, (2) *συναισθήματα* που έχουν οι άνθρωποι για ένα συγκεκριμένο θέμα ή μία οντότητα και (3) *συμπεριφορές*, οι οποίες αναφέρονται στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι δρουν σε σχέση με την υπό μελέτη έννοια ή οντότητα. Και οι τρεις συνιστώσες των στάσεων είναι σημαντικές.

Το σεξουαλικό έγκλημα έχει αναγνωριστεί ως μια «σιωπηρή-βίαιη επιδημία» τις τελευταίες δεκαετίες (*American Medical Association*, 1995), με τους περισσότερους οργανισμούς να ζητούν παρεμβάσεις πριν από τη διάπραξη του εγκλήματος μέσω πρωτοβουλιών πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης. Έτσι, η πρόληψη του σεξουαλικού εγκλήματος πρέπει να θεωρείται ζήτημα δημόσιας υγείας (*Association for the Treatment of Sexual Abusers*, 2011).

Δράστης σεξουαλικού εγκλήματος (*sex offender, sexual offender, sex abuser, sexual abuser*) είναι ένα άτομο που έχει εμπλακεί σε σεξουαλικά αποκλίνουσες και παραβατικές συμπεριφορές (McCartan & Gunnison, 2010). Το τι αποτελεί σεξουαλικό έγκλημα διαφέρει από πολιτισμό σε πολιτισμό και ανάλογα με το δικονομικό σύστημα μιας χώρας.

Τα «εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» αναφέρονται στο δέκατο ένατο κεφάλαιο (19ο) του ελληνικού Ποινικού Κώδικα (άρθρα 336-353). Το 2019 ψηφίστηκε ο Νέος Ποινικός Κώδικας (Νόμος 4619/2019 - ΦΕΚ 95/Α/11-6-2019) και έγιναν ορισμένες αλλαγές, μεταξύ άλλων, και στα ανωτέρω άρθρα. Στον πίνακα 1 γίνεται μια συγκριτική παρουσίαση των «εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλημάτων οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής», όπως αναφέρονται στον προϊσχύσαντα (Ποινικός Κώδικας, 2018) και στον νέο Ποινικό Κώδικα.

Πίνακας 1. Συγκριτική παρουσίαση των «εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλημάτων οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» με βάση τον προϊσχύσαντα και το νέο Ποινικό Κώδικα.

Άρθρο	Προϊσχύσας Ποινικός Κώδικας	Νέος Ποινικός Κώδικας
336	Βιασμός	Βιασμός
337	Προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας	Προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας
338	Κατάχρηση σε ασέλγεια	Κατάχρηση ανικάνου προς αντίσταση
339	Αποπλάνηση παιδιών	Γενετήσιες πράξεις με ανήλικους ή ενόπιόν τους
342	Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια	Κατάχρηση ανηλίκων
343	Ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας	Κατάχρηση σε γενετήσια πράξη
345	Αιμομιξία	Γενετήσια πράξη μεταξύ συγγενών
348	Διευκόλυνση ακολασίας άλλων	Διευκόλυνση προσβολών της ανηλικότητας
348 ^A	Πορνογραφία ανηλίκων	Πορνογραφία ανηλίκων
348B	Προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους	Προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους
348Γ	Πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων	Πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων
349	Μαστροπεία	Μαστροπεία
351 ^A	Ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής	Ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής
353	Πρόκληση σκανδάλου με ακόλαστες πράξεις	Προσβολή γενετήσιας ευπρέπειας

Από την περιγραφή των αδικημάτων προκύπτει ότι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων αποτελούν μια ετερογενή ομάδα (Andrade et al., 2006) με ποικίλα ποινικά χαρακτηριστικά. Ορισμένοι ερευνητές έχουν προσπαθήσει να τους κατηγοριοποιήσουν με βάση μια σειρά μεταβλητές και ιδιαίτερα με βάση τον τύπο του θύματος. Για παράδειγμα, έχουν βρεθεί διαφορές μεταξύ των παραβατών που θυματοποιούν ενήλικους σε σύγκριση με εκείνους που θυματοποιούν παιδιά (Andrade et al., 2006). Ωστόσο, τα μέλη της κοινότητας εξακολουθούν να θεωρούν αυτούς τους δράστες ως μια ομοιογενή ομάδα ως προς την επικινδυνότητά τους (Levenson, Brannon, Fortney, & Baker, 2007).

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο συνολικός αριθμός κρατουμένων στα Καταστήματα Κράτησης της Ελλάδας την 1/1/2019 ήταν 10.654 άτομα. Όμως, μόνο ένα μικρό ποσοστό από αυτούς (3-4%) αφορά σε σεξουαλικά αδικήματα. Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται τα στοιχεία της

Ελληνικής Αστυνομίας για τα εγκλήματα του βιασμού και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης για το έτος 2018.

Πίνακας 2. Στατιστικά στοιχεία για τους βιασμούς και τη σεξουαλική εκμετάλλευση στην Ελλάδα

Έτος: 2018			
Εγκλήματα	Τελεσμένα	Απόπειρες	Εξιχνιάσεις
Βιασμοί	157	69	175
Σεξουαλική εκμετάλλευση	174	2	131

Πηγή: *Ελληνική Αστυνομία (2018)*

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών υπολογίζει ότι κάθε χρόνο 150 εκατομμύρια κορίτσια και 73 εκατομμύρια αγόρια παγκοσμίως πέφτουν θύματα σεξουαλικής βίας. Στην Ελλάδα, σχεδόν 2 στα 10 παιδιά αναφέρουν ότι έχουν υποστεί μια εμπειρία σεξουαλικής βίας κατά τη διάρκεια της ζωής τους (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 2013).

Ιδιαίτερη παράμετρο του ζητήματος αποτελεί και ο υψηλός «σκοτεινός» αριθμός εγκληματικότητας των συγκεκριμένων αδικημάτων και, ειδικότερα, της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (Eastwood, 2003; Neame & Heenan, 2003; Denon, 2003; Hayes & Carpenter, 2013). Σύμφωνα με παλαιότερα στοιχεία, κατά πάσα πιθανότητα, λιγότερο από το 10% όλων των σεξουαλικών εγκλημάτων αναφέρεται στην αστυνομία και λιγότερο από το 1% οδηγείται σε σύλληψη, καταδίκη και φυλάκιση του δράστη (Russel, 1984). Αναφορικά με τα περιστατικά κακοποίησης παιδιών που διαπράττονται από γυναίκες, φαίνεται ότι αποτελούν "σιωπηλό έγκλημα" και ο αριθμός των καταγγελιών είναι ακόμη μικρότερος (Denon, 2003).

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την υποαναφορά των σεξουαλικών αδικημάτων περιλαμβάνουν την αμηχανία, την αυτό-κατηγορία, τον φόβο της περαιτέρω θυματοποίησης από τις νομικές διαδικασίες, την έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης, τη διατάραξη των οικογενειακών σχέσεων, τις αντιλήψεις για χαμηλό αντίκτυπο του αδικήματος και το γεγονός ότι για μερικούς νέους (ιδιαίτερα άνδρες), η σεξουαλική αυθαιρεσία θεωρείται ως ιεροτελεστία μετάβασης σε επόμενο αναπτυξιακό στάδιο (Denon, 2003; Deering & Mellor, 2011).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλες χώρες οι καταδικασθέντες δράστες τέτοιων εγκλημάτων εγγράφονται υποχρεωτικά σε σχετικό μητρώο δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων. Στις Η.Π.Α., αυτές οι βάσεις δεδομένων είναι συχνά ανοιχτές

στο κοινό και οι δράστες μερικές φορές ταξινομούνται σε επίπεδα με βάση την επικινδυνότητά τους. Οι παραβάτες του υψηλού επιπέδου συνήθως πρέπει να παραμείνουν εγγεγραμμένοι για όλη τους τη ζωή, ενώ οι παραβάτες χαμηλού επιπέδου ενδέχεται να εγγραφούν στο μητρώο μόνο για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (US Office of Justice Programs a, 2019).

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η παρουσίαση των κοινωνικών στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων και του ρόλου της Κοινωνικής Εργασίας στο θέμα αυτό, μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης, η οποία πραγματοποιήθηκε υπό το πρίσμα της θεωρίας των κοινωνικών στάσεων. Η διάρκεια της μελέτης ήταν τέσσερις (4) μήνες (Μάιος – Αύγουστος 2019). Οι κοινωνικές στάσεις προς αυτούς τους δράστες χαρακτηρίζονται από πολλούς μύθους και αποτελούν ένα ελάχιστα μελετημένο πεδίο στην Ελλάδα. Κατά συνέπεια μπορεί να διερευνηθεί ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στο συγκεκριμένο τομέα και να αναδειχθούν νέες διαστάσεις, πρακτικές και ερευνητικά ερωτήματα για την επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας. Η επεξεργασία αυτών των ζητημάτων αναμένεται να αποβεί ωφέλιμη και στη διαδικασία της κοινωνικής επανένταξης των δραστών, η οποία υλοποιείται σε μεγάλο βαθμό και από τους κοινωνικούς λειτουργούς.

2. Η αναγκαιότητα μελέτης των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων

Τα σεξουαλικά αδικήματα συγκαταλέγονται στα πιο συνταρακτικά εγκλήματα και το κοινό ανησυχεί ιδιαίτερα για τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύουν οι σεξουαλικοί παραβάτες για την κοινωνία. Σύμφωνα με παλαιότερα στοιχεία, περίπου 1% έως 2% του ανδρικού πληθυσμού θα καταδικαστεί κάποια στιγμή στη ζωή του για σεξουαλικό αδίκημα (Marshall, 1997).

Έχει αποδειχθεί ότι το ευρύ κοινό έχει αρνητική στάση απέναντι στους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, τη θεραπεία τους και την επανένταξή τους στην κοινωνία (Kerr, Tully, & Völlm, 2018). Αυτοί οι δράστες κρίνονται ιδιαίτερα αρνητικά ακόμη και από άλλους εγκληματίες (Auburn & Lea, 2003). Ωστόσο, οι γνώσεις του κοινού γι' αυτούς, και κυρίως για όσους κακοποιούν παιδιά, είναι περιορισμένες και συχνά ανακριβείς (Wurtele, 2018). Επιπλέον, υπάρχει έλλειψη γνώσης σχετικά με τις έννοιες και τις διαδικασίες που υποστηρίζουν αυτές τις στάσεις (Brown, 2009).

Γενικότερα, έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες για τις στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων σε διάφορα πλαίσια, ωστόσο έχει γίνει λιγότερη συζήτηση σχετικά με τις επιπτώσεις των στάσεων. Οι στάσεις αυτές είναι σημαντικές στα κλινικά και κοινωνικά πλαίσια και σχετίζονται με το θεραπευτικό κλίμα, τα αποτελέσματα της

θεραπείας και τις αξιολογήσεις επικινδυνότητας, την κοινωνική επανένταξη των παραβατών και την πρόληψη της υποτροπής τους, τη λήψη αποφάσεων και τη διαμόρφωση νόμων και πολιτικών για τα σχετικά αδικήματα (Willis, Levenson & Ward, 2010; Mancini & Pickett, 2016; Harper, Hogue & Bartels, 2017).

Στις περισσότερες χώρες οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων επιστρέφουν στην κοινότητα μετά τη φυλάκισή τους. Δεδομένου του σιγματισμού και της πιθανότητας απόρριψης που συνοδεύει τα σεξουαλικά εγκλήματα, η πιθανότητα κοινωνικής επανένταξης των πρώην δραστών είναι χαμηλή. Η απόρριψη και ο αποκλεισμός αυτών των ατόμων μπορεί να αυξήσει τα αισθήματα αυτο-απόρριψής τους, ενώ από την άλλη μπορεί να μειώσει τα κίνητρα προσωπικής αλλαγής και πρόληψης της υποτροπής και να συμβάλει στην εσωτερική δικαιολόγηση των μελλοντικών τους αδικημάτων. Περαιτέρω, η αρνητική στάση της κοινωνίας προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων έχει συνδεθεί με μια σειρά προβλημάτων μετά την έκτιση της ποινής, πχ. με δυσκολίες στη δημιουργία στενών προσωπικών σχέσεων, στην εξεύρεση εργασίας και σταθερής στέγης και με δυσχέρειες πρόσβασης σε επαγγελματική κατάρτιση (Willis et al., 2010).

Οι διαδικασίες δια βίου καταγραφής στα σχετικά μητρώα αποτελούν επίσης σημαντικό περιορισμό, καθώς οι αποφυλακισθέντες δεν μπορούν να επιλέξουν αυτόνομα τον τόπο κατοικίας, εργασίας κλπ. Η επίτευξη στενών δεσμών παρεμποδίζεται επίσης από τις επιπτώσεις της δια βίου ετικέτας του «σεξουαλικού παραβάτη» (Mingus & Burchfield, 2012).

Το σημείο αυτό αποτελεί μια πολλά υποσχόμενη ευκαιρία για την επανένταξή τους και την πρόληψη της υποτροπής τους, με αύξηση της αποδοχής τους από την κοινωνία. Το ζήτημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό και για την επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας, καθώς η κοινωνική επανένταξη προωθείται σε μεγάλο βαθμό από τους κοινωνικούς λειτουργούς.

3. Μύθοι σχετικά με τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων

Έχει αποδειχθεί ότι υπάρχουν πολλές παρανοήσεις σχετικά με τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων (Schwartz & Cellini, 1995; Johnston, Ward, & Hudson, 1997; Levenson et al., 2007). Οι Fedoroff και Moran (1997) αναφέρουν εννέα τέτοιες βασικές πεποιθήσεις, τις οποίες αποκαλούν «μύθους», και παρουσιάζουν ερευνητικά ευρήματα που αναιρούν κάθε γενίκευση.

Μύθος 1: Όλοι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είναι κοινωνικά στερημένοι άνδρες.

Οι έρευνες ωστόσο δείχνουν ότι υπάρχει επίσης ένας αυξανόμενος αριθμός γυναικών δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων κατά τα τελευταία χρόνια. Οι γυναίκες

αντιπροσωπεύουν περίπου το 1% των συλλήψεων για βιασμούς και το 6% των συλλήψεων για άλλα σεξουαλικά εγκλήματα, ενώ παρόμοιες τάσεις παρουσιάζουν τα δεδομένα για τις έφηβες γυναίκες (Center for Sex Offender Management, 2007). Επιπλέον, έχουν αναφερθεί αρκετά περιστατικά με γυναίκες εκπαιδευτικούς που έχουν διαπράξει σεξουαλικά αδικήματα με ανηλικούς, τα οποία όμως αρκετοί τα θεωρούν περισσότερο ως «ευτυχές γεγονός» παρά ως αδίκημα. Περαιτέρω, παρότι υπάρχει μεγάλη συχνότητα κακής κοινωνικής προσαρμογής, αποστερήσεων κατά την παιδική ηλικία, παρορμητικότητας και διαταραχών προσωπικότητας στους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, αυτό δεν ισχύει για το σύνολο αυτού του πληθυσμού και πολλοί από αυτούς μεγάλωσαν σε κοινωνικά θετικό περιβάλλον (Tardif, Auclair, Jacob, Carpentier, 2005).

Μύθος 2: Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων έχουν και οι ίδιοι κακοποιηθεί στην παιδική τους ηλικία.

Γενικότερα, ένα υπόβαθρο σεξουαλικής θυματοποίησης είναι πιο συνηθισμένο στους δράστες. Επίσης, έχει βρεθεί ότι οι σεξουαλικές επιθέσεις όσων κακοποιήθηκαν ως παιδιά ήταν συχνά παρόμοιες με τις δικές τους τραυματικές εμπειρίες κακοποίησης. Ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει σε όλους. Για παράδειγμα, στην έρευνα των Groth, Burgess, & Holmstrom (1977) μόνο το ένα τρίτο των καταδικασθέντων βιαστών του δείγματος ανέφεραν ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία. Συμπερασματικά, το ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να προδιαθέτει ορισμένα θύματα να γίνουν τα ίδια θύτες στο μέλλον. Ωστόσο αυτά τα βιώματα δεν έχουν πάντα μια τέτοια έκβαση.

Μύθος 3: Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων δεν πρέπει να αυνανίζονται.

Αυτός ο μύθος βασίζεται στην υπόθεση ότι η σκέψη ή η εμπλοκή σε σεξουαλική συμπεριφορά βασισμένη στη φαντασία αυξάνει την πιθανότητα υποτροπής. Ωστόσο, άλλοι ερευνητές αναφέρουν ότι ο αυνανισμός έχει καθαρική επίδραση σε ορισμένους δράστες και η καταστολή τέτοιων συμπεριφορών μπορεί να εντείνει την επιθυμία για διάπραξη σεξουαλικού εγκλήματος (Johnston et al., 1997). Οι Langevin, Lang και Cumroe (1998) βρήκαν επίσης στοιχεία ενάντια στην ιδέα ότι τα σεξουαλικά αδικήματα σχετίζονται σημαντικά με αποκλίνουσες σεξουαλικές φαντασιώσεις ή ακόμα και με σεξουαλικές επιθυμίες γενικά. Ο αυνανισμός μπορεί να προσφέρει σε αυτά τα άτομα έναν ασφαλή τρόπο να ανακουφίσουν τις σεξουαλικές τους παρορμήσεις και ενδεχομένως να μειώσουν την πιθανότητα υποτροπής.

Μύθος 4: Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων έχουν υπερβολική τεστοστερόνη.

Ο μύθος αυτός έχει χρησιμοποιηθεί για τη νομιμοποίηση της θεραπείας με αντιανδρογόνα και για την εφαρμογή του χημικού ευνουχισμού (Fedoroff & Moran, 1997). Όμως, παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων είναι άνδρες, οι γυναίκες δράστες αντίστοιχων αδικημάτων δεν έχουν επίπεδα τεστοστερόνης που να ισούνται με εκείνα των περισσότερων μη παραβατών ανδρών (Tardif et al., 2005). Ακόμη, ο Dwyer (1988) βρήκε ότι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είχαν κατά μέσο όρο χαμηλότερα από τα φυσιολογικά επίπεδα τεστοστερόνης. Τέλος, η μετα-ανάλυση των Wong & Gravel (2018) έδειξε ότι οι δράστες αυτοί δε διαφέρουν σημαντικά από τον γενικό πληθυσμό ως προς τα επίπεδα τεστοστερόνης, ενώ όσοι κακοποιούν παιδιά έχουν πιθανώς χαμηλότερα επίπεδα από αυτούς που δεν κακοποιούν.

Μύθος 5: Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων δεν μπορούν να θεραπευτούν.

Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ερευνών σχετικά με τις θεραπείες που προσφέρονται και ενίοτε είναι υποχρεωτικές για τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων ως ένας τρόπος μείωσης της υποτροπής. Κάποιες έρευνες ανέφεραν ποσοστά επιτυχίας έως και 85% για τους δράστες που υποβλήθηκαν σε ομαδική θεραπεία σε συνδυασμό με φαρμακευτική θεραπεία με αντιανδρογόνα (Schwartz & Cellini, 1995). Από την άλλη, μεγάλο μέρος παλαιότερων ερευνών υπολογίζει ότι τα ποσοστά υποτροπής φτάνουν μέχρι και 48% (Gibbens & Soothill, 1981). Άλλοι ερευνητές αναφέρουν ότι τα ποσοστά υποτροπής αυτών των δραστών κυμαίνονται μεταξύ 10% και 50% (Hanson & Thornton, 2000). Ωστόσο, τα πραγματικά ποσοστά είναι δύσκολο να καταγραφούν λόγω της ποικιλίας και των μεθοδολογικών προβλημάτων των μελετών αυτών και εξαιτίας της περιορισμένης καταγγελίας του αριθμού των σεξουαλικών αδικημάτων (Furby, Weinrott, & Blackshaw, 1989). Περαιτέρω, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών στο τι είναι νόμιμο και τι παράνομο και δυσκολίες εξαιτίας του ορισμού της υποτροπής (η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν τόσο ευρεία ώστε να συμπεριλαμβάνει ακόμη και οποιαδήποτε στιγμή που κάποιος δράστης περπάτησε πολύ κοντά σε κάποιο σχολείο) (Schwartz & Cellini, 1995).

Γενικότερα, οι μελέτες παρακολούθησης έχουν διαπιστώσει ότι το ποσοστό υποτροπής είναι χαμηλότερο απ' ό,τι πιστεύεται (Levenson et al., 2007) και οι περισσότεροι δράστες, εφόσον εντοπιστούν, δεν καταδικάζονται εκ νέου για κάποιο σεξουαλικό αδίκημα (Langan, Schmitt & Durose, 2003), ακόμη και όταν η περίοδος παρακολούθησης εκτείνεται στα 20 χρόνια (Hanson, Scott & Steffy, 1995). Τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ με δείγμα 9.691 ανδρών σεξουαλικών παραβατών

που αποφυλακίστηκαν σε 15 πολιτείες των ΗΠΑ το 1994 έδειξαν ότι το ποσοστό υποτροπής για τα σεξουαλικά αδικήματα ήταν 5,3% τα πρώτα τρία χρόνια μετά την αποφυλάκισή τους. Ακόμη, οι σεξουαλικοί παραβάτες ήταν λιγότερο πιθανό σε σχέση με τους μη σεξουαλικούς παραβάτες να συλληφθούν εκ νέου για οποιοδήποτε αδίκημα (43% έναντι 68%) (US Office of Justice Programs b, 2019).

Μύθος 6: Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων απέχουν πάντα από τη θεραπεία.

Σε γενικές γραμμές, η πλειοψηφία των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων λένε ψέματα για τα αδικήματά τους, αλλά μελέτες έχουν δείξει ότι δεν λένε όλοι ψέματα για να μείνουν εκτός θεραπείας. Ο Fedoroff (1995) διαπίστωσε ότι σε ένα δείγμα σεξουαλικών παραβατών που επέλεξαν συνδυασμό θεραπευτικών επιλογών, συμπεριλαμβανομένης της φαρμακοθεραπείας και της ψυχοθεραπείας, το 59% δεν αποχώρησαν από τη θεραπεία ή δεν υποτροπίασαν. Η επιλογή και η πλήρης συμμετοχή σε πρόγραμμα θεραπείας συνεπάγεται ένα βαθμό ειλικρίνειας σχετικά με το ιστορικό ενός ατόμου ως σεξουαλικού παραβάτη. Οι Gannon και Polaschek (2005) διερεύνησαν αυτό το πρόβλημα και αντέκρουσαν την αντίληψη ότι όσοι κακοποιούν σεξουαλικά παιδιά λένε ψέματα για να αποφύγουν τη θεραπεία. Οι Fedoroff, Hanson, McGuire, Malin και Berlin (1992) διαπίστωσαν ότι το 20% των σεξουαλικών παραβατών σε ένα νοσοκομείο ομολόγησαν ότι είχαν υπερβάλει τις αποκλίνουσες σεξουαλικές επιθυμίες και συμπεριφορές τους ώστε να υποβληθούν σε θεραπεία. Συμπερασματικά, σε αντίθεση με τις κοινές πεποιθήσεις, πολλοί δράστες τέτοιων αδικημάτων έχουν μετανιώσει για τις πράξεις τους και δεν θέλουν να υποτροπιάσουν.

Μύθος 7: Όλοι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είναι σεξουαλικά μανιακοί.

Ωστόσο, διάφορες έρευνες έχουν δείξει ότι το σεξ δεν είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας για όλα τα σεξουαλικά αδικήματα. Π.χ. ο βιασμός θεωρείται ότι σχετίζεται περισσότερο με την επιβολή και την εξουσία και λιγότερο με την πραγματική σεξουαλική εμπειρία. Σε παλαιότερη έρευνα οι Groth et al. (1977) μελέτησαν 225 περιστατικά βιασμών, τόσο από τη σκοπιά των θυμάτων (92 άτομα) όσο και από τη σκοπιά των δραστών (133 άτομα), και διαπίστωσαν ότι τα ζητήματα θυμού, εξουσίας και σεξουαλικότητας συμβάλλουν στη διάπραξη του συγκεκριμένου αδικήματος. Ωστόσο, δεν εμπλέκονται όλα αναλογικά σε κάθε περίπτωση. Προσδιόρισαν τα αδικήματα ως «βιασμούς εξουσίας» ή «βιασμούς λόγω θυμού», όπου η σεξουαλικότητα χρησιμοποιήθηκε για να εκφράσει την εξουσία και το θυμό αντίστοιχα.

Επιπλέον, οι Scully και Marolla (1985) πήραν συνέντευξη από 114 φυλακισμένους βιαστές ηλικίας 18-60 ετών και διαπίστωσαν ότι μερικοί από τους βιασμούς

χρησιμοποιήθηκαν ως μέσο τιμωρίας, εκδίκησης, εξουσίας ή ως «επιβράβευση» σε κάποια διάρρηξη. Αυτό δεν σημαίνει ότι το σεξ δεν αποτελεί κίνητρο για το αδίκημα, αλλά ότι συχνά διαδραματίζει δευτερεύοντα ρόλο στη διάπραξη τουλάχιστον ενός μεγάλου αριθμού βιασμών. Επιπλέον, νεότεροι έφηβοι ή νοπτικά καθυστερημένοι ενήλικοι μπορούν να συμμετέχουν σε αυτές τις δραστηριότητες από περιέργεια περισσότερο παρά για σεξουαλική ικανοποίηση. Παρόλο που κάποια από τα άτομα που διαπράττουν σεξουαλικά αδικήματα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «μανιακοί του σεξ», αυτοί είναι πιθανώς η εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Ωστόσο, ο μύθος αυτός είναι ευρέως διαδεδομένος και συμβάλλει στο φόβο απέναντι σε ένα άτομο που βρίσκεται εκτός ελέγχου και επιτίθεται αδιάκριτα.

Μύθος 8: Η δημόσια γνωστοποίηση της αποφυλάκισης των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων προστατεύει την κοινότητα.

Ορισμένοι από τους προστατευτικούς μηχανισμούς που εφαρμόζει η κοινωνία είναι τα μητρώα καταγραφής των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων, η γνωστοποίηση της αποφυλάκισής τους και οι περιοριστικοί όροι μετά την αποφυλάκιση. Καθένας από αυτούς τους μηχανισμούς φαίνεται να αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο προστασίας της κοινωνίας, αλλά από την άλλη έχει και σοβαρούς περιορισμούς. Αυτός ο μύθος βασίζεται στην υπόθεση ότι εάν οι παραβάτες παρακολουθούνται, δεν θα έχουν την ευκαιρία να υποτροπιάσουν (Fedoroff & Moran, 1997). Ωστόσο, αυτοί οι δράστες έχουν συχνά ασαφή απασχόληση και διαμονή. Επιπλέον, η έλλειψη αυστηρής εφαρμογής των σχετικών νόμων επιτρέπει σε ορισμένους δράστες να μετακινούνται με σχετική ευκολία σε περιοχές όπου η δραστηριότητά τους θα παραμείνει ανεξέλεγκτη. Μια άλλη αντίφαση σε αυτόν τον μύθο είναι ότι μια κοινή μορφή αδικήματος είναι η αιμομιξία και συχνά τα άλλα μέλη της οικογένειας γνωρίζουν αυτό το αδίκημα (Fedoroff & Moran, 1997). Επίσης, έχει αναφερθεί ότι έως και 80% των θυμάτων παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης κακοποιούνται από κάποιον που γνωρίζει η οικογένεια (Matson & Lieb, 1996). Τα ανωτέρω σημαίνουν ότι η απλή γνώση των διαπραχθέντων αδικημάτων δεν προστατεύει αναγκαστικά τα θύματα. Επιπλέον, σε σχετική μελέτη (Zevitz, 2006) με δείγμα αποφυλακισθέντες δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων δε βρέθηκε σημαντική διαφορά στα ποσοστά υποτροπής μεταξύ ομάδων υψηλής και χαμηλής γνωστοποίησης και η εκτεταμένη παρακολούθηση δεν μείωσε σημαντικά την πιθανότητα υποτροπής. Επομένως, δεν είναι σίγουρο ότι η παρακολούθηση είναι πλήρως αποτελεσματική στη μείωση της υποτροπής.

Μύθος 9: Όλοι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είναι ίδιοι.

Διάφορες μελέτες έχουν δείξει ότι υπάρχουν πολυάριθμες διαφορές μεταξύ των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων, ιδίως στην ύπαρξη υποομάδων των παραβατών. Για παράδειγμα, οι αναφορές για σεξουαλικά αδικήματα που διαπράχθηκαν από γυναίκες, οι οποίες κάποτε θεωρούνταν αρκετά ασαφείς, γίνονται πλέον όλο και πιο συχνές (Langevin, Glancy, Curnoe, & Bain, 1999). Άλλες υποομάδες της κατηγορίας των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων περιλαμβάνουν τους εφήβους, τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπτυξιακή αναπηρία, τους γιατρούς, τους δικηγόρους και τους δασκάλους.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι υπάρχουν ευρύτατα διαδεδομένοι μύθοι για τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση πολιτικών μεταχείρισης των δραστών και αποτελούν εμπόδιο και για την επανένταξή τους. Στο συγκεκριμένο πεδίο ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού συνίσταται στην κατανόηση και επεξεργασία των μύθων και στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με τις παρανοήσεις. Αυτό θα βοηθήσει στην καλύτερη παροχή υπηρεσιών και στη διευκόλυνση της διαδικασίας της επανένταξης των δραστών.

4. Παράγοντες που υποστηρίζουν τις στάσεις και τις αντιλήψεις για τους σεξουαλικούς παραβάτες

Μια χρήσιμη διάκριση των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων προτάθηκε από τους Olver & Barlow (2010). Οι ερευνητές αυτοί εξέτασαν σε δείγμα φοιτητών πανεπιστημίου τις στάσεις προς την καταδίκη, τη θεραπεία, τη διαχείριση και την αντιλαμβανόμενη επικινδυνότητα των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι οι στάσεις των συμμετεχόντων διαχωρίζονται σε δύο ευρείς τομείς: στάσεις ως προς το σύστημα (π.χ. επιβολή του νόμου, σωφρονιστικό σύστημα, δικαιοσύνη) και στάσεις σχετικά με την επανένταξη των δραστών. Περαιτέρω, οι στάσεις αυτές φαίνεται να σχετίζονται, μεταξύ άλλων, και με τα χαρακτηριστικά του κοινού και με τα χαρακτηριστικά των δραστών και του αδικήματος.

4.1. Χαρακτηριστικά του κοινού

Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας μπορεί να συνδέονται με σημαντικές κοινωνικές στάσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν στους σεξουαλικούς παραβάτες (Olver & Barlow, 2010), ωστόσο αυτή η διάσταση δεν έχει εξεταστεί διεξοδικά. Σε μια από τις λίγες σχετικές έρευνες, οι Olver και Barlow (2010) βρήκαν ότι ο παράγοντας προσωπικότητας «δεκτικότητα στην εμπειρία» συσχετίζεται σημαντικά με μια πιο θετική στάση ως προς την αποκατάσταση των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων.

Ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, ο μόνος παράγοντας που έχει βρεθεί να επηρεάζει τις στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι τα άτομα με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης εκφράζουν πιο θετικές (ή μάλλον λιγότερο αρνητικές) στάσεις σε σύγκριση με τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης (Brown, 1999; Willis, Malinen, & Johnston, 2013; Shackley, Weiner, Day, & Willis, 2014; Harper & Hogue, 2015b).

Ορισμένες μελέτες που διεξήχθησαν σε χώρες όπως Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία/Νέα Ζηλανδία και Νορβηγία έδειξαν διαφορές στις στάσεις με βάση το φύλο (Ferguson & Ireland, 2006; Higgins & Ireland, 2009; Radley, 2011; Willis et al., 2013) και την ηλικία (Brown, 1999; Craig, 2005; Kjelsberg & Loos, 2008), αν και η κατεύθυνση αυτών των διαφορών δεν ήταν σταθερή. Ενδεικτικά, στην έρευνα των Ferguson & Ireland (2006), οι γυναίκες είχαν περισσότερες θετικές στάσεις προς τους δράστες σε σχέση με τους άνδρες και το εύρημα αυτό ήταν σταθερό στους διάφορους τύπους αδικημάτων.

Ακόμη, η Brown (1999) παρατήρησε ότι εκείνοι με υψηλότερη κοινωνικοοικονομική θέση είχαν πιο θετική στάση απέναντι στους σεξουαλικούς παραβάτες. Ωστόσο, είναι πιθανό η κοινωνικοοικονομική κατάσταση ως μεταβλητή να συγχέεται/συνδέεται με πολλές άλλες μεταβλητές, όπως το επίπεδο εκπαίδευσης, τον τόπο κατοικίας κ.λ.π.

Επίσης, στις περισσότερες μελέτες δεν βρέθηκαν διαφορές μεταξύ γονέων και μη γονέων ως προς τις στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων (Craun & Theriot, 2009). Ωστόσο, οι Levenson et al. (2007) διαπίστωσαν ότι, σε σύγκριση με τους μη γονείς, οι γονείς στις Η.Π.Α. είχαν περισσότερες πιθανότητες να εκφράσουν φόβο σε πιθανή εγκατάσταση των αποφυλακισθέντων δραστών κοντά στην κατοικία τους.

Αρκετές μελέτες εξέτασαν την επίδραση της άμεσης (το να είναι κάποιος/α θύμα) και της έμμεσης (το να γνωρίζει κάποιος το θύμα) θυματοποίησης στις στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων. Αναφορικά με την άμεση θυματοποίηση, υπάρχει η υπόθεση ότι τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης αισθάνονται πιο αρνητικά απέναντι στους δράστες και ζητούν σκληρότερες τιμωρίες απ' ό,τι τα άτομα που δεν έχουν πέσει θύματα. Ωστόσο, οι Ferguson & Ireland (2006) βρήκαν ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνά τους που ανέφεραν ότι υπήρξαν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης ή ότι κάποιο κοντινό τους πρόσωπο είχε κακοποιηθεί, αξιολογούσαν τους σεξουαλικούς παραβάτες λιγότερο αρνητικά από τα μη θύματα. Σε άλλη σχετική έρευνα (Spoo, Kaylor, Schaaf et al., 2018) εξετάστηκαν 129 άτομα που ανέφεραν σεξουαλική κακοποίηση και 841 άτομα που δεν ανέφεραν σεξουαλική κακοποίηση. Διαπιστώθηκε ότι τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης ανέφεραν πιο θετική στάση απέναντι στους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων και υποστήριζαν περισσότερο την υποχρεωτική θεραπεία τους σε σύγκριση

με όσους δεν ήταν θύματα. Ωστόσο, ενώ τα θύματα παρουσίασαν μειωμένη υποστήριξη για τους νόμους δημοσιοποίησης-κοινοποίησης της αποφυλάκισης των δραστών, δεν υπήρχαν διαφορές όσον αφορά στην υποστήριξή τους για τους νόμους περί περιορισμού διαμονής σε σύγκριση με εκείνους που δεν ανέφεραν κακοποίηση. Τέλος, η γνώση σχετικά με τους σεξουαλικούς παραβάτες προέβλεψε τις στάσεις ανεξάρτητα από το καθεστώς των θυμάτων.

Ως προς την έμμεση θυματοποίηση, η πλειοψηφία των μελετών δεν διαπίστωσε διαφορές μεταξύ των ανθρώπων που γνώριζαν ή δεν γνώριζαν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης (Katz-Schiavone, Levenson, & Ackerman, 2008; Sahlstrom & Jeglic, 2008; Willis et al., 2013).

Επίσης, έχει βρεθεί ότι τα άτομα που γνωρίζουν κάποιον δράστη εκφράζουν θετικότερη στάση σε σχέση με εκείνους που δεν γνωρίζουν κάποιον δράστη (Nelson, Herlihy, & Oescher, 2002; Ferguson & Ireland, 2006; Sahlstrom & Jeglic, 2008; Radford et al., 2011).

Η γνώση σχετικά με τις μορφές των σεξουαλικών αδικημάτων φαίνεται επίσης να επηρεάζει τις στάσεις του κοινού. Οι Sanghara και Wilson (2006) διαπίστωσαν ότι εκείνοι που είχαν τις λιγότερες γνώσεις σχετικά με την παιδική κακοποίηση ήταν πιο πιθανό να υποστηρίξουν τα στερεότυπα για τους σεξουαλικούς παραβάτες.

Μια ακόμη μεταβλητή που έχει βρεθεί ότι επηρεάζει τις στάσεις του κοινού είναι η συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις. Τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας έδειξαν ότι οι εθελοντές της οργάνωσης «Circles of Support and Accountability» (CoSA)² είχαν πιο θετική στάση απέναντι στους σεξουαλικούς παραβάτες, τη θεραπεία και την επανένταξή τους σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό του Ηνωμένου Βασιλείου (Kerr et al., 2018).

4.2. Χαρακτηριστικά των δραστών και του αδικήματος

Οι σχετικές με το δράστη και το αδίκημα πληροφορίες έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο στις στάσεις και τις αντιλήψεις για τους σεξουαλικούς παραβάτες. Είναι προφανές ότι ορισμένα σεξουαλικά αδικήματα αντιμετωπίζονται πιο αρνητικά από κάποια άλλα, αλλά δεν είναι γνωστό ποιες πτυχές τους θεωρούνται ως οι πλέον αρνητικές. Υπάρχουν διάφορες μοναδικές μεταβλητές σε κάθε τέτοιο αδίκημα, οι οποίες μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνουν το φύλο και την ηλικία του θύματος και του δράστη, το είδος της παράβασης (π.χ. επαφή, στοματικό σεξ ή διείσδυση), την πιθανή ή μη συναίνεση του θύματος, την κοινωνική θέση και των δύο κλπ. Ωστόσο, αυτοί οι παράγοντες δεν έχουν

2. Η οργάνωση «Circles of Support and Accountability» (CoSA) ασχολείται με την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισθέντων δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων.

ακόμη διερευνηθεί ώστε να προσδιοριστούν οι συνδυασμοί που προκαλούν τις πιο αρνητικές αξιολογήσεις για τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων.

Σύμφωνα με τους King & Roberts (2015), πολλά άτομα όταν ερωτώνται για τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων έχουν στο μυαλό τους τη στερεοτυπική εικόνα ενός βίαιου επιθετικού *αρσενικού* παιδόφιλου που προωθείται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Δεδομένου ότι τα περισσότερα άτομα είναι απίθανο να έχουν στο μυαλό τους τις γυναίκες ως σεξουαλικούς παραβάτες, είναι πιθανό οι αναφερόμενες στάσεις να αφορούν αποκλειστικά τους άνδρες δράστες (Gakhal & Brown, 2011). Επί του παρόντος δεν είναι γνωστό κατά πόσον η σεξουαλική κακοποίηση που διαπράττεται από γυναίκες είναι σπάνια ή υποαναφερόμενη. Υπάρχουν πολλά εμπόδια για την αναφορά τέτοιων αδικημάτων, όπως η κοινή αντίληψη ότι η σεξουαλική κακοποίηση που διαπράττεται από γυναίκες είναι αβλαβής σε σύγκριση με τη σεξουαλική κακοποίηση που διαπράττεται από άνδρες, η επιδοκimasία από την κοινωνία της σεξουαλικής δραστηριότητας ανάμεσα σε ενήλικες γυναίκες και ανήλικους άρρενες, το ταμπού που περιβάλλει τη σεξουαλική κακοποίηση από γυναίκες και τα παραδοσιακά ερωτικά σενάρια που απεικονίζουν τις γυναίκες ως σεξουαλικά παθητικές και αθώες. Άλλοι λόγοι της μη αναφοράς είναι η παραδοσιακή εστίαση στους άνδρες δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, αλλά και πολλές φορές ο τρόπος παρουσίασης του θέματος από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Oliver, 2007; Cain & Anderson, 2016). Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι ότι μερικές γυναίκες διαπράττουν σεξουαλική κακοποίηση. Διάφορες έρευνες δείχνουν ότι η αναλογία ανδρών-γυναικών σεξουαλικών παραβατών είναι περίπου 20:1 και ότι οι γυναίκες (ως θύτες) αντιπροσωπεύουν περίπου το 5% των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης (Cortoni, Hanson & Coache, 2010).

Οι διαφορετικές στάσεις προς το φύλο του δράστη αντανακλώνται και στις επιβαλλόμενες ποινές και στα θεραπευτικά προγράμματα. Σε διάφορες έρευνες έχει βρεθεί ότι οι άνδρες όχι μόνο αντιμετωπίζονται πιο σκληρά από τις γυναίκες (Wilczynski, 1997; Godfrey, Farrall & Karstedt, 2005), αλλά επίσης τιμωρούνται πιο εύκολα από τις γυναίκες, στις οποίες επιβάλλονται πιο μικρές ποινές (Nagel, 1981; Farrington & Morris, 1983). Επιπλέον, φαίνεται ότι οι γυναίκες δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων αντιμετωπίζουν λιγότερες δυσκολίες στην κοινωνική τους επανένταξη μετά την αποφυλάκιση, σε σύγκριση με τους άνδρες που διαπράττουν σεξουαλικά εγκλήματα.

Η πλειοψηφία των σεξουαλικών αδικημάτων προκαλούν φόβο. Σε σχετική έρευνα (Kernsmith, Craun & Foster, 2009) ρωτήθηκαν τηλεφωνικώς 733 άτομα σχετικά με το φόβο για τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων και για την εγγραφή σε ειδικά μητρώα όσων καταδικάστηκαν για αιμομιξία, βιασμό, βιασμό εντός γάμου, παιδεραστία, βιασμό σε ερωτική συνάντηση και για κάποιο αδίκημα που διαπράχθηκε πριν από περισσότερα

από 10 χρόνια. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όλα τα ανωτέρω σεξουαλικά αδικήματα προκάλεσαν κάποιο φόβο στους ερωτηθέντες και ο φόβος σχετίστηκε με συμφωνία για την εγγραφή τους σε ειδικά μπιρώα. Οι παιδεραστές και οι αιμομίκτες προκαλούσαν τον περισσότερο φόβο και οι βιαστές το λιγότερο.

Ομοίως, και άλλες έρευνες φαίνεται να επιβεβαιώνουν πως υπάρχει μια ιεραρχία ανάλογα με τον τύπο του αδικήματος και κάποια αδικήματα είναι πιο αποδεκτά (ή λιγότερο απορριπτέα) από κάποια άλλα. Αδικήματα που συμπεριλαμβάνουν αιμομιξία, σεξουαλική κακοποίηση παιδιών κλπ συνδέονται με περισσότερο αρνητικές στάσεις. Για παράδειγμα, στην έρευνα των Ferguson & Ireland (2006), οι άντρες είχαν λιγότερο θετική στάση προς τους δράστες παιδικής αιμομιξίας και προς τους δράστες σεξουαλικών επιθέσεων σε παιδιά σε σχέση με τους δράστες βιασμού έναντι αγνώστων.

Η ηλικία του δράστη φαίνεται επίσης να επηρεάζει τις στάσεις του κοινού. Σε σχετική έρευνα (Sahlstrom & Jeglic, 2008), οι στάσεις απέναντι στους νεαρούς δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων και στη δυνατότητα θεραπείας τους ήταν αρνητικές. Τα σεξουαλικά αδικήματα που διαπράχθηκαν από νεαρές γυναίκες θεωρήθηκαν ως πιο σοβαρά και χρήζοντα περισσότερων παρεμβάσεων από εκείνα που διαπράχθηκαν από νεαρούς άνδρες, ενώ δε διαπιστώθηκαν διαφορές στις στάσεις μεταξύ εκείνων που ήταν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης και όσων δεν ήταν.

Οι πληροφορίες σχετικά με την προσωπικότητα των δραστών επηρεάζουν επίσης τις στάσεις απέναντί τους. Οι Cohn, Dupuis και Brown (2009), για παράδειγμα, ανέφεραν ότι οι φοιτητές έκριναν ένα άνδρα βιαστή ως περισσότερο υπεύθυνο για την πράξη όταν σκιαγραφήθηκε ως άτομο με κακή φήμη (που επιδίωκε περιστασιακό σεξ με πολλούς συντρόφους), παρά όταν σκιαγραφήθηκε ως άτομο με καλή φήμη.

Σε σχέση με τις τύψεις, ειδικά για το αδίκημα του βιασμού, υπάρχουν αντιφατικά αποτελέσματα. Οι Hogue & Peebles (1997) δεν βρήκαν σημαντικές διαφορές στις συστάσεις για καταδίκη σε σχέση με την παρουσία (ή απουσία) τύψεων μετά τη διάπραξη του βιασμού. Αντίθετα, στις μελέτες των Kleinke, Wallis και Stadler (1992), οι βιαστές είχαν ευνοϊκότερη αξιολόγηση όταν εξέφραζαν τύψεις για το αδίκημα και η συνιστώμενη ποινή φυλάκισης συσχετίστηκε σημαντικά με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τις τύψεις του βιαστή.

Ο ρόλος της “ετικέτας” είναι επίσης σημαντικός στη διαμόρφωση των στάσεων. Οι Harper και Hogue (2014) διαπίστωσαν ότι ένα μεγάλο μέρος των αναφορών των βρετανικών μέσων ενημέρωσης σχετικά με τη σεξουαλική εγκληματικότητα επικεντρώνεται σε αδικήματα που διαπράττονται εναντίον παιδιών. Επιπλέον, έχει αναφερθεί ότι οι σεξουαλικοί δράστες κατά παιδιών αποκαλούνται συνολικά ως

«παιδόφιλοι» (Silverman & Wilson, 2002; Feelgood & Hoyer, 2008; Harrison, Manning, & McCartan, 2010). Ο αντίκτυπος της ταμπέλας του παιδεραστή στις δικαστικές κρίσεις (π.χ. για καταδίκη) μπορεί να είναι βαθύς. Στην έρευνα του Imhoff (2015), οι συμμετέχοντες ζητούσαν σκληρές τιμωρίες για όσους χαρακτηρίζονται ως «παιδεραστές», ακόμη και αν δεν είχαν διαπράξει κάποιο αδίκημα. Ομοίως, οι Jahnke, Imhoff και Hoyer (2015) έκαναν έρευνα σε μέλη δύο κοινοτήτων στη Γερμανία και τις ΗΠΑ, προκειμένου να εξετάσουν τα επίπεδα σιγματισμού προς τους παιδόφιλους. Ανέφεραν ότι η πλειονότητα των συμμετεχόντων συνέδεσε την ταμπέλα του «παιδόφιλου» με το φόβο και τον κίνδυνο. Περίπου οι μισοί από τους συμμετέχοντες πίστευαν ότι οι παιδόφιλοι πρέπει να φυλακιστούν και το 14-27% υποστήριξε την άποψη ότι θα ήταν καλύτερα να εκτελεστούν, παρά τη ρητή ενημέρωσή τους ότι τα υπό εξέταση άτομα δεν είχαν ποτέ καταδικαστεί.

Εξετάζοντας εκτενέστερα αυτή την επίδραση της ετικέτας του «σεξουαλικού δράστη», οι Harris και Socia (2014) παρουσίασαν σε Αμερικανούς συμμετέχοντες μια σειρά πολιτικών θέσεων. Ανέφεραν ότι οι συμμετέχοντες εξέφρασαν περισσότερο τιμωρητικές στάσεις για τα σεξουαλικά εγκλήματα (π.χ. υποστήριξη για απαγορεύσεις συμμετοχής σε ορισμένα κοινωνικά δίκτυα, διαδικασίες εγγραφής τους σε ειδικά μπιρώα και περιορισμούς διαμονής) όταν οι άνθρωποι περιγράφηκαν ως «σεξουαλικοί παραβάτες» παρά όταν περιγράφηκαν ως «άνθρωποι που έχουν διαπράξει εγκλήματα σεξουαλικής φύσεως». Τα ευρήματα αυτά υποστηρίζουν τον ισχυρισμό των King και Roberts (2015) ότι υπάρχει κάτι εγγενές στην ετικέτα του «σεξουαλικού δράστη» που οδηγεί σε πιο τιμωρητικές αντιδράσεις του κοινού.

Τέλος, οι αναφορές των μέσων ενημέρωσης ενδέχεται όχι μόνο να επηρεάσουν τις στάσεις προς τους σεξουαλικούς παραβάτες, αλλά έχουν επίσης τη δυνατότητα να στρέψουν την προσοχή του κοινού σε ορισμένα είδη σεξουαλικών εγκλημάτων και στα χαρακτηριστικά αυτών που διαπράττουν τέτοιου είδους αδικήματα. Οι Harper και Hogue (2015a) ανέφεραν ότι οι διαφορές στις στάσεις προς τους δράστες μεταξύ των διαφόρων ομάδων αναγνωστών εφημερίδων μπορεί να οφείλονται στη συναισθηματικά φορτισμένη περιγραφή του δράστη από διάφορες εφημερίδες.

4.3. Επαγγελματικές και εκπαιδευτικές επιρροές στις στάσεις προς τους σεξουαλικούς παραβάτες

Οι έρευνες που εξετάζουν τις στάσεις των επαγγελματιών έχουν επικεντρωθεί σε διάφορες ειδικότητες (π.χ. συμβούλους, νοσηλευτές) και σε διαφορετικά επίπεδα εμπειρίας (π.χ. έμπειροι ή άπειροι) (Gakhal & Brown, 2011).

Η πιο συχνά αναφερόμενη άμεση επίδραση στις στάσεις είναι η εμπειρία εργασίας με σεξουαλικούς παραβάτες. Πλήθος ερευνών έχει δείξει ότι τα άτομα που εργάζονται με αυτό τον πληθυσμό (ιδιαίτερα όταν η εργασία περιλαμβάνει και θεραπεία) έχουν πιο θετική στάση απέναντι σε αυτήν την ομάδα, σε σύγκριση με άλλους επαγγελματίες ή με το κοινό (Hogue, 1993; Hogue & Peebles, 1997; Lea, Auburn, & Kibblewhite, 1999; Nelson et al., 2002; Taylor, Keddie, & Lee, 2003; Sanghara & Wilson, 2006; Johnson, Hughes, & Ireland, 2007; Gakhal & Brown, 2011; Radley, 2011; Blagden, Winder, & Hame, 2014).

Ενδεικτικά, στη μελέτη του Hogue (1993) οι αστυνομικοί εξέφρασαν τις πιο τιμωρικές στάσεις, ακολουθούμενοι κατά φθίνουσα σειρά από τους υπαλλήλους φυλακών που δεν εμπλέκονται στη θεραπεία των παραβατών, από υπαλλήλους φυλακών που εμπλέκονται στη θεραπεία των παραβατών, από υπαλλήλους δοκιμαστικής περιόδου/επιτήρησης και από ψυχολόγους φυλακών. Οι Hogue and Peebles (1997) υποστήριξαν τα ευρήματα αυτά και βρήκαν ότι οι Βρετανοί αστυνομικοί είχαν πολύ λιγότερο ευνοϊκές στάσεις σε σύγκριση με άλλους βρετανούς επαγγελματίες, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών ψυχικής υγείας, των κοινωνικών λειτουργών και των επαγγελματιών δοκιμαστικής περιόδου/επιτήρησης. Παρόμοια, οι Ferguson & Ireland (2006) βρήκαν ότι οι δικαστικοί υπάλληλοι ήταν πιθανότερο να αξιολογούν τους δράστες με πιο θετικούς όρους, σε σύγκριση με τους φοιτητές. Σε διάφορες άλλες έρευνες έχει βρεθεί επίσης ότι οι εκπαιδευτικοί αλλά και οι σπουδαστές έχουν πιο αρνητικές στάσεις σε σχέση με τους εργαζόμενους και τους ψυχολόγους που ασχολούνται με τη θεραπεία και τη διαχείριση των σεξουαλικών αδικημάτων (Sanghara & Wilson, 2006; Kjelsberg & Loos, 2008).

Από την άλλη όμως, οι φοιτητές τείνουν να εκφράζουν πιο θετικές στάσεις απέναντι σε σεξουαλικούς παραβάτες σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό (Gakhal & Brown, 2011; Harper, 2012). Το εύρημα ότι τα μέλη της κοινότητας έχουν πιο αρνητικές στάσεις αναφέρεται επίσης από τους Higgins και Ireland (2009) και τους Johnson et al. (2007).

Χρησιμοποιώντας ποιοτική μεθοδολογία, οι Lea et al. (1999) πήραν συνέντευξη από 23 άτομα, των οποίων η εργασία περιλάμβανε επαφή με σεξουαλικούς παραβάτες και παρατήρησαν ότι τόσο θετικές όσο και αρνητικές στάσεις σχετικά με τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων θα μπορούσαν να ενυπάρχουν ταυτόχρονα στο ίδιο άτομο. Τα ανωτέρω επιβεβαιώθηκαν και από τα ευρήματα που δημοσίευσαν μεταγενέστερα οι Rash και Winton (2007). Ωστόσο, στην ως άνω μελέτη των Lea et al., επιβεβαιώθηκαν τα ευρήματα άλλων μελετών ότι οι πιο στερεότυπες απόψεις εκφράζονταν από αστυνομικούς, ειδικά από εκείνους που δεν είχαν εμπειρία εργασίας με αυτή την ομάδα ή εξειδικευμένη κατάρτιση σε αυτή την εργασία.

Οι μελέτες που συγκρίνουν τις στάσεις του κοινού και των επαγγελματικών ομάδων είναι σπάνιες. Σε σχετική μελέτη οι Johnson et al. (2007) διαπίστωσαν ότι το κοινό είχε πιο αρνητικές στάσεις από ό,τι οι αστυνομικοί που ασχολούνταν με την επιτήρηση ή τη δοκιμαστική περίοδο.

Έχει βρεθεί ακόμη ότι οι επαγγελματίες έχουν πιο αρνητικές στάσεις προς τους σεξουαλικούς παραβάτες σε σχέση με τους δράστες άλλων αδικημάτων (Hogue, 1993; Weekes, Pelletier, & Beaudette, 1995; Craig, 2005).

Βασικό μειονέκτημα όμως των προαναφερθεισών ερευνών είναι ότι αξιολογούν τις στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, αντιμετωπίζοντάς τους ως μια ομοιογενή ομάδα και συχνά χωρίς να υπάρχει ορισμός της έννοιας.

Συμπερασματικά, είναι πιθανό η υποστηρικτική ή θεραπευτική εργασία με σεξουαλικούς παραβάτες να βελτιώνει τις στάσεις του επαγγελματία απέναντί τους. Οι ψυχολογικές διεργασίες που είναι υπεύθυνες για αυτήν την αλλαγή στάσεων δεν έχουν εξεταστεί διεξοδικά, αν και ορισμένοι θεωρούν ότι αυτή συντελείται μέσω της διάλυσης των κοινωνικών μύθων και στερεοτύπων (Sanghara & Wilson, 2006).

Επίσης, υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι οι στάσεις προς τους δράστες μπορούν να αλλάξουν μέσω διδακτικών παρεμβάσεων. Ο Hogue (1994) μέτρησε τις στάσεις προς τους σεξουαλικούς παραβάτες πριν αλλά και μετά από ένα πρόγραμμα κατάρτισης τριών εβδομάδων που εφαρμόστηκε σε θεραπευτές σεξουαλικών αδικημάτων στις βρετανικές φυλακές. Το πρόγραμμα αποτελούνταν από ενότιες σχετικές με τις θεωρίες της σεξουαλικής παραβατικότητας, τους στόχους της θεραπείας και τις πρακτικές δεξιότητες που απαιτούνται για την αποτελεσματική εργασία με αυτή την ομάδα κρατουμένων (Hogue, 1991). Στο τέλος του προγράμματος, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν σημαντικά πιο θετικές στάσεις απέναντι σε σεξουαλικούς παραβάτες (μετρούμενες με το ερωτηματολόγιο «Attitudes to Sexual Offenders»- ATS) απ' ό,τι στην αρχή. Η επανάληψη της έρευνας μετά από έξι (6) μήνες έδειξε ότι οι συμμετέχοντες αισθάνονταν σημαντικά πιο σίγουροι και ικανοί στο έργο τους και η πλειοψηφία υποστήριξε ότι οι θεραπευτικές τους ομάδες ήταν πιο αποτελεσματικές εξαιτίας του προγράμματος κατάρτισης. Ωστόσο, οι βαθμολογίες στο ATS δεν εξετάστηκαν σε αυτό το στάδιο παρακολούθησης. Επιπλέον, δεν χρησιμοποιήθηκε ομάδα ελέγχου, καθιστώντας δύσκολη την άμεση απόδοση της βελτίωσης των στάσεων στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (σε αντίθεση με την επαφή με σεξουαλικούς παραβάτες λόγω της εργασίας).

Ομοίως, ο Craig (2005) εξέτασε την επίδραση ενός εντατικού διήμερου προγράμματος κατάρτισης σε εργαζόμενους που ασχολούνται με τη θεραπεία σεξουαλικών εγκλημάτων. Το πρόγραμμα περιλάμβανε ενότιες σχετικές με τις θεωρίες των σεξουαλικών

αδικημάτων, την εποικοδομητική εργασία με σεξουαλικούς παραβάτες, την αξιολόγηση του κινδύνου και την επεξεργασία κοινών μύθων. Σε συμφωνία με τα αποτελέσματα του Hogue (1994), ο Craig (2005) ανέφερε αύξηση της εμπιστοσύνης των συμμετεχόντων σε σχέση με την εργασία με σεξουαλικούς παραβάτες. Ωστόσο, δεν προέκυψαν αλλαγές στις στάσεις (όπως μετρήθηκαν από το ATS) ως αποτέλεσμα της εκπαίδευσης. Οι Kjelsberg και Loos (2008) επίσης δεν κατάφεραν να βρουν σημαντικές αλλαγές στις βαθμολογίες του ATS μετά από ένα υποχρεωτικό διήμερο σεμινάριο, στο οποίο συμμετείχε το προσωπικό που εργάζεται στις νορβηγικές φυλακές.

Σε άλλη σχετική έρευνα σε φοιτητές ψυχολογίας (Wurtele, 2018) διαπιστώθηκε ότι όσοι παρακολούθησαν μια σειρά μαθημάτων σχετικά με τα σεξουαλικά εγκλήματα είχαν λιγότερα στερεότυπα και πιο θετική στάση προς τη θεραπεία και την αποκατάσταση των δραστών, σε σύγκριση με όσους συμμετείχαν σε μια γενική τάξη ψυχολογίας.

Οι Kleban και Jeglic (2012) διερεύνησαν τη χρησιμότητα διαφόρων ψυχο-εκπαιδευτικών μεθόδων στον επηρεασμό των στάσεων προς τους σεξουαλικούς παραβάτες. Χρησιμοποίησαν ως μέθοδο την «ανάγνωση» (οι συμμετέχοντες διάβάζαν ένα σύντομο ενημερωτικό απόσπασμα για τους σεξουαλικούς παραβάτες), την «παρουσίαση» (οι συμμετέχοντες διάβάζαν ένα σύντομο ενημερωτικό απόσπασμα για τους σεξουαλικούς παραβάτες και μετά παρακολουθούσαν μια παρουσίαση) και τη «συζήτηση» (οι συμμετέχοντες διάβάζαν ένα σύντομο ενημερωτικό απόσπασμα για τους σεξουαλικούς παραβάτες, παρακολουθούσαν μια παρουσίαση και στη συνέχεια συζητούσαν την παρουσίαση με άλλους). Οι ερευνητές ανέφεραν ότι οι παρεμβάσεις τους ήταν επιτυχείς, γεγονός που υποδηλώνει ότι η βαθύτερη επεξεργασία των σεξουαλικών αδικημάτων οδήγησε σε σημαντικές βελτιώσεις στις στάσεις.

Πιο πρόσφατα, οι Malinen et al. (2014) εξέτασαν τη διεργασία των στάσεων του κοινού προς τους σεξουαλικούς παραβάτες, χρησιμοποιώντας χειρισμούς ψευδών ειδήσεων. Ανέφεραν ότι οι συμμετέχοντες στους οποίους παρουσιάστηκε μια «ενημερωτική» ψεύτικη ιστορία εξέφρασαν σημαντικά πιο θετικές στάσεις από ό,τι οι συμμετέχοντες στην ομάδα ελέγχου (στους οποίους δεν παρουσιάστηκε κάποια ψεύτικη ιστορία).

Τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο αυτό (κεφ. 4) δείχνουν ότι υπάρχουν αρκετές μεταβλητές που επηρεάζουν τη διαμόρφωση των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων. Τέτοιες μεταβλητές είναι τα χαρακτηριστικά του ατόμου, τα χαρακτηριστικά του δράστη και του αδικήματος, καθώς και εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιρροές. Βέβαια τα δεδομένα αυτά προκύπτουν από έρευνες που έχουν γίνει στο εξωτερικό, καθώς δεν υπάρχει καμία αντίστοιχη έρευνα στην Ελλάδα.

Δεδομένου ότι υπάρχουν ενδείξεις ότι οι κοινωνικές στάσεις προς τους δράστες μπορούν να αλλάξουν μέσω διδακτικών παρεμβάσεων, προκύπτει η αναγκαιότητα ένταξης του θέματος στο πρόγραμμα σπουδών της Κοινωνικής Εργασίας. Επίσης αναδύεται η ανάγκη επεξεργασίας των στάσεων των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών, ώστε να παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες απελευθερωμένοι από προκαταλήψεις και συναισθηματισμούς. Αυτά επιτυγχάνονται με τη συμμετοχή των κοινωνικών λειτουργών σε σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς τα αποτελέσματα των ερευνών υποδηλώνουν τη δυναμική αποτελεσματικότητά τους στη βελτίωση των στάσεων των επαγγελματιών, και με την κλινική εποπτεία.

Η επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας μπορεί επίσης να συμβάλλει με την προώθηση παρεμβάσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, αλλά και των επαγγελματιών που εμπλέκονται με τη συγκεκριμένη ομάδα (πχ δικαστικοί, αστυνομικοί, ιατροί κλπ) και διαχειρίζονται περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, βιασμού κλπ.

5. Η συμβολή της φεμινιστικής προσέγγισης

Οι ψυχολογικές και εγκληματολογικές θεωρίες για τα σεξουαλικά εγκλήματα επικεντρώνονται κυρίως στον δράστη και επιδιώκουν να συνδέσουν τις αιτίες του εγκλήματος και την αποχή από αυτό με την ανάπτυξη θεραπευτικών προγραμμάτων. Αντίθετα, οι κοινωνιολογικές θεωρίες διευρύνουν την εστίαση στο σεξουαλικό αδίκημα και το θεωρούν ως κοινωνικό και όχι ως ατομικό φαινόμενο.

Οι φεμινιστικές ομάδες στη δεκαετία του '80 αύξησαν την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη συχνότητα των σεξουαλικών αδικημάτων και τις επιπτώσεις τους στα θύματα. Η σεξουαλική βία στην κοινωνία έχει εξεταστεί από πολλούς φεμινιστές θεωρητικούς (Boyle, 1984; Snider, 1985; Stanko, 1985; Gavigan, 1986; Comack 1988; MacKinnon 1989; Smart, 1989; Ursel, 1991), οι οποίοι προσφέρουν μια βασισμένη στο φύλο ανάλυση της σεξουαλικής θυματοποίησης, με ενσωμάτωση των εγγενών κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών που διαιωνίζουν το έγκλημα. Η φεμινιστική προσέγγιση αμφισβητεί τις συμβατικές πεποιθήσεις, οι οποίες είναι ευρέως διαδεδομένες στο ευρύ κοινό και στους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, και θεωρεί ότι η σεξουαλική βία είναι εγγενής σε ένα σύστημα υπεροχής των ανδρών. Προκειμένου να υποστηρίξουν τις απόψεις τους, οι ερευνητές αυτοί επικεντρώνουν την προσοχή στην κοινωνική νομιμοποίηση πολλών μορφών σεξουαλικής επίθεσης και στην εξύμνηση ακόμη και της ακραίας σεξουαλικής βίας στον κυρίαρχο πολιτισμό (Herman, 1990). Στηρίζουν ακόμη τα επιχειρήματά τους στο γεγονός ότι τα περισσότερα θύματα είναι γυναίκες ή κορίτσια και ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δραστών είναι άνδρες (Herman, 1990).

Ο ρόλος της κοινωνικοποίησης και τα σεξουαλικά πρότυπα διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Διάφορες μελέτες έδειξαν ότι οι άνδρες θεωρούνται συχνά ως υπεύθυνοι για τη σεξουαλική πρωτοβουλία, ενώ οι γυναίκες εμφανίζονται ως παθητικές (Byers, 1996; Jozkowski, Kristen & Peterson, Zoë, 2013). Αυτό το πρότυπο συχνά διαδίδεται μέσω των τηλεοπτικών εκπομπών, των δημοφιλών ταινιών και της πορνογραφίας. Ορισμένοι θεωρητικοί επισημαίνουν ότι η αποδοχή αυτών των σεξουαλικών προτύπων αυξάνει τη σεξουαλική βία κατά των γυναικών, ενισχύοντας τις στερεοτυπικές απόψεις για τις γυναίκες που θεωρούνται ως αντικείμενα σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Υποστηρίζουν ακόμη ότι η πορνογραφία ερωτικοποιεί την ταπείνωση και τον εξαναγκασμό των γυναικών και ενισχύει τις σεξουαλικές και πολιτιστικές συμπεριφορές που προάγουν τον βιασμό και τη σεξουαλική παρενόχληση (Dworkin, 1981).

Η φεμινιστική θεωρία του βιασμού γυναικών από άνδρες συνοψίζεται στη δήλωση: *«ο βιασμός δεν είναι τίποτα περισσότερο ή λιγότερο από μια συνειδητή διαδικασία εκφοβισμού, με την οποία όλοι οι άνδρες κρατούν όλες τις γυναίκες σε κατάσταση φόβου»* (Brownmiller, 1993). Ορισμένες φεμινίστριες υποστηρίζουν ότι η κυριαρχία των ανδρών σε κοινωνικοπολιτικούς και οικονομικούς τομείς είναι η βασική αιτία των περισσότερων βιασμών και θεωρούν το βιασμό ως έγκλημα εξουσίας, που έχει πολύ μικρή ή καμία σχέση με το ίδιο το σεξ. Παρόμοια, η θεωρία της κοινωνικής μάθησης του βιασμού συνδέει τις πολιτισμικές παραδόσεις (πχ. μίμηση, σύνδεση του σεξ με τη βία), τους μύθους του βιασμού (πχ «οι γυναίκες επιθυμούν κρυφά να βιαστούν») και την απευαισθητοποίηση των ανδρών σε ένα μοντέλο εξήγησης του εγκλήματος.

Σχετικά με τη σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών, οι φεμινίστριες υποστηρίζουν ότι αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο μερικοί άνδρες διαχειρίζονται μια αίσθηση αδυναμίας τους και αποδεικνύουν την αρρενωπότητά τους, συμμετέχοντας σε αποδεκτές κοινωνικές πρακτικές (όπως η σεξουαλική βία) (Cossins, 2000).

Επίσης, οι φεμινίστριες αμφισβήτησαν τις κυρίαρχες ψυχολογικές προσεγγίσεις που περιγράφουν τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων ως «μη φυσιολογικούς». Υποστηρίζουν ότι οι δράστες αυτοί δε διαφέρουν από τους «φυσιολογικούς» άνδρες, αλλά μάλλον εξαρτώνται από μια κουλτούρα που δέχεται, ανέχεται, συγχωρεί και δικαιώνει τη σεξουαλική βία προς τις γυναίκες και τα παιδιά (Cossins, 2000; Chung, 2005). Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι δράστες τέτοιων εγκλημάτων είναι σχεδόν αποκλειστικά άνδρες, αλλά υπάρχουν και αυξημένες ενδείξεις ότι ένα σημαντικό ποσοστό του φυσιολογικού ανδρικού πληθυσμού έχει διαπράξει σεξουαλικά αδικήματα (Ageton, 1983; Rapaport & Burkhart, 1984; Koss, Gidycz & Wisniewski, 1987).

Γενικότερα, υπάρχει συναίνεση μεταξύ των φεμινιστριών σχετικά με την ανάγκη τερματισμού της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών (Gavigan, 1986; Comack, 1988; Clark, 1989; Smart, 1989), ωστόσο, δεν είναι ξεκάθαρο ποια προσέγγιση πρέπει να ακολουθήσει η κοινωνία για τη λύση του προβλήματος. Οι σχετικές έρευνες της δεκαετίας του '80 επηρέασαν τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αντιλαμβάνεται τα σεξουαλικά αδικήματα και ασκήθηκαν πιέσεις για την αύξηση των ποινών στους δράστες. Ακόμη, η μεταχείριση των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων αποτελεί πλέον μία από τις υψηλότερες προτεραιότητες των υπευθύνων χάραξης και εφαρμογής της αντεγκληματικής πολιτικής (Edwards & Hensley, 2001; Lynch, 2002).

Οι περισσότερες φεμινίστριες υποστηρίζουν ότι η πραγματική λύση είναι η αλλαγή των κοινωνικών στάσεων και συνθηκών που διαιωνίζουν τη σεξουαλικά επιθετική συμπεριφορά και η ισότητα των φύλων (Faupel, & Przybylski, 2019). Επιπρόσθετα, πρέπει να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο το σύστημα δικαιοσύνης θα έπρεπε να ερμηνεύει τις κοινωνικές συνθήκες που διαιωνίζουν τα σεξουαλικά εγκλήματα (Coghlan, 2003).

Ορισμένοι θεωρητικοί (Whittlesey, 1980; Knopp, 1984; Clark, 1989) ισχυρίζονται ότι πρέπει να τροποποιηθούν οι κοινωνικές και πολιτικές αιτίες της σεξουαλικής βίας, αλλά παράλληλα να βρεθεί και η καλύτερη μέθοδος μεταχείρισης των δραστών (Coghlan, 2003). Οι απόψεις αυτές οδήγησαν σε θεραπευτικές προσεγγίσεις που μετατοπίζουν την εστίαση στη θετική ανασυγκρότηση της αίσθησης του ανδρισμού, ώστε να αποκλειστεί η χρήση της σεξουαλικής βίας (White, 2000) ή σε προσεγγίσεις που εστιάζουν στα εμπόδια των ανδρών να δημιουργήσουν φυσιολογικές σχέσεις με τις γυναίκες (Jenkins, 1990).

Συνοψίζοντας, δεν υπάρχουν επί του παρόντος επαρκή στοιχεία για την επιστημονική υποστήριξη της διαφορετικής αντιμετώπισης των φύλων (που υποστηρίζει η φεμινιστική θεωρία) ως μοναδικής αιτίας της σεξουαλικής βίας. Ωστόσο, είναι σαφώς ένας παράγοντας που επηρεάζει τη σεξουαλική βία. Η πιο πρόσφατη φεμινιστική βιβλιογραφία πάντως απομακρύνθηκε ως επί το πλείστον από αυτό το μοντέλο «για να ληφθούν υπόψη οι πιο ξεχωριστές σχέσεις και υποκειμενικότητες που δημιουργούνται από τις δομές του φύλου και της σεξουαλικότητας» (Hayes, 2014). Υπάρχει επίσης η κριτική ότι η φεμινιστική προσέγγιση, παρουσιάζοντας τις γυναίκες ως θύματα καταπίεσης, έχει καταστήσει δύσκολη την αναγνώριση των γυναικών ως δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων (Harris, 2010).

Οποσδήποτε η φεμινιστική προσέγγιση επηρεάζει και διαμορφώνει τις κοινωνικές στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί, τόσο οι φοιτητές όσο και οι εργαζόμενοι, οφείλουν να γνωρίζουν και να εξετάζουν κριτικά και

αυτή τη διάσταση του ζητήματος. Μπορούν έτσι να συμβάλλουν με τη διατύπωση προτάσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και για τη διαμόρφωση της αντεγκληματικής πολιτικής.

6. Μέτρηση των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων

Προκειμένου να εξεταστούν με ακρίβεια οι στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, πρέπει να καταγραφούν οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από τους ερευνητές για τη μέτρησή τους. Γενικότερα, υπάρχει ασυνέπεια στη μέτρηση αυτών των στάσεων (Harper et al., 2017) και υπάρχουν λίγα σχετικά σταθμισμένα ψυχομετρικά εργαλεία. Ειδικότερα, δεν υπάρχει κάποιο αντίστοιχο ερωτηματολόγιο που να έχει κατασκευαστεί στην Ελλάδα ή να έχει προσαρμοστεί στον ελληνικό πληθυσμό.

Τα δύο συνηθέστερα χρησιμοποιούμενα ερωτηματολόγια για την μέτρηση των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είναι τα εξής:

6.1. *The Attitudes to Sexual Offenders Scale (ATS) (Hogue, 1993)*

Κατασκευάστηκε ως ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς 36 ερωτήσεων. Προσαρμόστηκε από το Attitudes to Prisoners με αλλαγή της λέξης «prisoners» στη φράση «sex offenders» (Melvin, Gramling, & Gardner, 1985). Έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορα πλαίσια και κυρίως για τη σύγκριση των στάσεων των επαγγελματιών που εργάζονται με αυτό τον πληθυσμό με τους μη επαγγελματίες (Hogue & Harper, 2018). Παρέχει μια ολοκληρωμένη εξέταση και των τριών συνιστωσών των στάσεων. Ο παράγοντας «Trust» αφορά τις στάσεις σχετικά με τους σεξουαλικούς παραβάτες (π.χ. «θα ήθελα να συναναστρέφομαι με κάποιους σεξουαλικούς παραβάτες»), ο παράγοντας «Intent» εξετάζει τις γνωστικές αξιολογήσεις για τους σεξουαλικούς παραβάτες (π.χ. «Οι σεξουαλικοί παραβάτες σκέφτονται μόνο τον εαυτό τους») και ο παράγοντας «Social Distance» λειτουργεί ως ένα μέτρο αξιολόγησης των απόψεων για τη συμπεριφορά των δραστών (π.χ. «εάν οι σεξουαλικοί παραβάτες συμπεριφέρονται καλά στη φυλακή θα έπρεπε να αποφυλακίζονται με όρους»). Οι τρεις αυτοί παράγοντες συνδέονται θεωρητικά με το τριμερές μοντέλο των στάσεων (cognition, affect, behavior) που αναφέρεται στην αρχή του άρθρου (Breckler, 1984). Πρόσφατα δημιουργήθηκε και μια σύντομη μορφή του ερωτηματολογίου με 21 ερωτήσεις (ATS-21) και η μελέτη στάθμισής του έδειξε την ίδια παραγοντική δομή (Hogue & Harper, 2018). Το ερωτηματολόγιο έχει επιδείξει πολύ καλή αξιοπιστία ($\alpha > 0.85$) σε διαφορετικά δείγματα (Craig, 2005; Proeve & Howells, 2006; Kjelsberg & Loos, 2008; Higgins & Ireland, 2009; Kleban & Jeglic, 2012).

6.2. Community Attitudes towards Sex Offenders Scale (CATSO) (Church et al., 2008)

Είναι ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς 18 ερωτήσεων. Κατασκευάστηκε ως εναλλακτικό των υπολοίπων εργαλείων μέτρησης, τα οποία, σύμφωνα με τους Church et al. (2008) α) δεν ήταν επαρκώς σταθμισμένα ή β) είχαν κατασκευαστεί βασισμένα σε εργαλεία μέτρησης που είχαν σχεδιαστεί για να εξετάσουν τις στάσεις προς άλλους πληθυσμούς (π.χ. προς το συνολικό πληθυσμό των καταδικασθέντων). Αποτελείται από 4 παράγοντες («Social Isolation», «Capacity to Change», «Dangerousness» και «Deviancy») με αποδεκτά επίπεδα αξιοπιστίας (Church et al., 2008; Conley, Hill, Church, Stoeckel, & Allen, 2011; Jones, 2013; Shelton, Stone, & Winder, 2013; Malinen, Willis, & Johnston, 2014). Το ερωτηματολόγιο έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως για την εξέταση των στάσεων επαγγελματιών και ομάδων με διάφορα δημογραφικά χαρακτηριστικά (Tewksbury & Mustaine, 2013; Shackley et al., 2014).

Υπάρχουν επίσης άλλα εργαλεία μέτρησης των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, τα οποία όμως δεν είναι σταθμισμένα. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται ερωτηματολόγια όπως το «Attitudes towards the Treatment of Sex Offenders scale-ATTSO» (Wnuck, Charman, & Jeglic, 2006), το οποίο εξετάζει το βαθμό στον οποίο οι ερωτώμενοι είναι ευνοϊκά διακείμενοι ή αντιπένονται στη θεραπεία των δραστών σεξουαλικών εγκλημάτων ή εάν πιστεύουν στην αποτελεσματικότητά της.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο εργαλείο μέτρησης των κοινωνικών στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων που να έχει προσαρμοστεί στον ελληνικό πληθυσμό. Οπότε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μια μελέτη μετάφρασης-πολιτισμικής προσαρμογής στον ελληνικό πληθυσμό ενός τέτοιου ερωτηματολογίου, ώστε να αποτελέσει εργαλείο μέτρησης των στάσεων προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, και οι κοινωνικοί λειτουργοί θα μπορούσαν να συμμετέχουν στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση τέτοιων ερευνών. Περαιτέρω, αυτά τα ερωτηματολόγια θα μπορούσαν να προσαρμοστούν ειδικά σε πληθυσμό εργαζόμενων κοινωνικών λειτουργών ή φοιτητών Κοινωνικής Εργασίας. Με αυτό τον τρόπο θα υπάρχουν εργαλεία μέτρησης των στάσεων των κοινωνικών λειτουργών προς αυτούς τους δράστες, ώστε να προκύψει μια βαθύτερη αξιολόγηση και επεξεργασία των στάσεων.

7. Η επίδραση των στάσεων σε θεραπευτικά πλαίσια

Δεδομένου ότι οι παρανοήσεις σχετικά με τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων είναι συχνές στο γενικό πληθυσμό, αναμένεται να είναι συχνές και σε αρκετά άτομα που

εργάζονται ή θα εργαστούν με τέτοιους δράστες, είτε θεραπευτικά είτε στο ποινικό επίπεδο.

Οι αρνητικές στάσεις προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων μπορεί να δυσκολέψουν το έργο των επαγγελματιών που εργάζονται μαζί τους (ιατροί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί κλπ). Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη θεραπεία αυτών των ατόμων παίζει η *θεραπευτική συμμαχία*. Στη βιβλιογραφία της κλινικής ψυχολογίας υποστηρίζεται ότι ένας υποστηρικτικός θεραπευτής που εργάζεται με σεξουαλικούς παραβάτες μπορεί να έχει μια έμμεση θετική επίδραση στα αποτελέσματα της θεραπείας (Beech & Hamilton-Giachritsis, 2005). Από την άλλη, η θεραπευτική μέθοδος (*πχ. γνωσιακή-συμπεριφορική θεραπεία έναντι προσωπικοκεντρικής ψυχοθεραπείας*) θεωρείται λιγότερο σημαντική από τη θεραπευτική συμμαχία που αναπτύσσεται ανάμεσα στους εξυπηρετούμενους και στους επαγγελματίες (Duncan, Miller, & Sparks, 2004; Ward & Brown, 2004; Blow, Sprenkle, & Davis, 2007). Γι' αυτό το λόγο εκτιμάται ότι η *ανθρωπιστική προσέγγιση* των Bauman και Kopp (2006) είναι αποτελεσματική, επειδή ακριβώς εστιάζει στην καλλιέργεια θεραπευτικής συμμαχίας με τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων. Χρειάζεται επίσης να επισημανθεί ότι οι θεραπευτές που εργάζονται με γυναίκες δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων εμφανίζουν ενδεχομένως πιο εύκολα ενσυναίσθηση κατά τη θεραπευτική διαδικασία (Gakhal & Brown, 2011).

Όμως, όπως προαναφέρθηκε, πολλοί φοιτητές επαγγελμάτων ψυχικής υγείας (μεταξύ των οποίων και οι κοινωνικοί λειτουργοί) έχουν αρνητικές στάσεις για τους σεξουαλικούς παραβάτες. Αυτό δεν αποτελεί καλή ένδειξη για τη θεραπευτική συμμαχία και διαδικασία και τελικά, εκείνοι που υποτίθεται ότι θα βοηθήσουν το δράστη, αδιαφορούν ή τον αποστρέφονται.

Οι Beech και Hamilton-Giachritsis (2005) εξέτασαν το θεραπευτικό κλίμα σε 12 ομάδες θεραπείας σεξουαλικών αδικημάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο και διαπίστωσαν ότι όταν ο θεραπευτής ήταν υποστηρικτικός, ενθάρρυνε την προώθηση της διαπροσωπικής επικοινωνίας. Με τη σειρά της, αυτή η επικοινωνία μέσα στην ομάδα συσχετίστηκε με αυξημένες εκτιμήσεις της συνοχής της ομάδας, η οποία ακολούθως συνδέθηκε με την αποτελεσματικότητα της θεραπείας.

Αυτά τα ευρήματα τονίζουν τη σημασία της εξέτασης των στάσεων του προσωπικού και ενισχύουν την άποψη ότι η ίδια η προσωπικότητα ενός υποστηρικτικού θεραπευτή μπορεί να έχει μια έμμεση θετική επίδραση στα αποτελέσματα της θεραπείας. Κατά συνέπεια, οι στάσεις και οι αντιλήψεις των θεραπευτών σχετικά με τους σεξουαλικούς παραβάτες έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην κλινική τους εργασία. Οι κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται ή πρόκειται να εργαστούν με τη συγκεκριμένη ομάδα οφείλουν να γνωρίζουν

αυτή την παράμετρο, ώστε να είναι περισσότερο αποτελεσματικοί στην καθημερινή τους εργασία.

8. Συμπεράσματα-προεκτάσεις για την επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας

Το σεξουαλικό έγκλημα έχει αναγνωριστεί ως μια «σιωπηρή-βίαιη επιδημία» και οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων κρίνονται ιδιαίτερα αρνητικά ακόμη και από άλλους εγκληματίες (Auburn & Lea, 2003), ενώ τα σεξουαλικά αδικήματα συγκαταλέγονται στα πιο συνταρακτικά. Το ευρύ κοινό έχει αρνητική στάση απέναντι στους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, τη θεραπεία τους και την επανένταξή τους στην κοινωνία (Kerr et al., 2018). Βέβαια, οι δράστες αυτοί αποτελούν μια ετερογενή ομάδα (Andrade et al., 2006) με ποικίλα κοινωνικοδημογραφικά και ποινικά χαρακτηριστικά και οι γνώσεις του κοινού γι' αυτούς είναι περιορισμένες και συχνά ανακριβείς (Wurtele, 2018).

Υπάρχουν διάφοροι μύθοι σχετικά με τους σεξουαλικούς παραβάτες. Οι στάσεις προς τους δράστες φαίνεται να σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με τα χαρακτηριστικά του κοινού και με τα χαρακτηριστικά των δραστών και του αδικήματος. Ως προς τους επαγγελματίες, η πιο συχνά αναφερόμενη άμεση επίδραση στις στάσεις είναι η εμπειρία εργασίας με αυτό τον πληθυσμό. Επιπλέον, οι στάσεις και οι αντιλήψεις των θεραπειών σχετικά με αυτούς τους δράστες έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην κλινική τους εργασία.

Η μέτρηση των στάσεων γίνεται με τα σχετικά σταθμισμένα ψυχομετρικά εργαλεία. Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποιο αντίστοιχο ερωτηματολόγιο που να έχει κατασκευαστεί στην Ελλάδα ή να έχει προσαρμοστεί στον ελληνικό πληθυσμό. Επιπλέον υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι οι στάσεις προς τους δράστες μπορούν να αλλάξουν μέσω διδακτικών παρεμβάσεων.

Ένας αριθμός κοινωνικών λειτουργών εργάζεται ή θα κληθεί να εργαστεί στο μέλλον σε πλαίσια όπου κρατούνται δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων. Επίσης, ορισμένοι κοινωνικοί λειτουργοί κατά την καθημερινή εργασία τους θα έρθουν σε επαφή με δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων (πχ στη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας κάποιας Περιφέρειας, στον ΟΑΕΔ, στο Κέντρο Ψυχικής Υγείας ή στο Ψυχιατρείο, στο πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι κλπ). Η εργασία μπορεί να αφορά σε φυλακισμένους δράστες ή σε αποφυλακισθέντες. Επίσης μπορεί να διαχειριστούν κάποιες περιπτώσεις καταγγελιών για σεξουαλική κακοποίηση, βιασμό κλπ.

Όπως προαναφέρθηκε, η συντριπτική πλειοψηφία των καταδικασθέντων δραστών δε θα παραμείνουν εφ' όρου ζωής στη φυλακή και, αργά ή γρήγορα, θα επιστρέψουν στην κοινωνία. Δεδομένου του σιγματισμού και της απόρριψης που κατά κανόνα συνοδεύει τα σεξουαλικά εγκλήματα, η πιθανότητα κοινωνικής επανένταξης των πρώην δραστών

είναι χαμηλή. Η εμπειρία του συγγραφέα έχει δείξει ότι αυτοί οι δράστες διαφέρουν σημαντικά από την πλειοψηφία των υπολοίπων κρατουμένων στις φυλακές. Ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς είναι μέσης-μεγάλης ηλικίας, με ικανοποιητική επαγγελματική προσαρμογή πριν τη φυλάκισή τους, με μέσο ή υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, χωρίς ιστορικό χρήσης ναρκωτικών ουσιών ή αλκοολισμού. Κατά συνέπεια δεν ανταποκρίνονται στο στερεότυπο του συνηθισμένου εγκληματία, το οποίο προσδιορίζει τους παραβάτες ως νεαρούς, άνεργους, χρήστες ναρκωτικών ουσιών, με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και με πολλαπλές καταδίκες. Η απόρριψη και ο αποκλεισμός αυτών των ατόμων μπορεί να αυξήσει τα αισθήματα αυτο-απόρριψής τους, ενώ από την άλλη μπορεί να μειώσει τα κίνητρα προσωπικής αλλαγής και πρόληψης της υποτροπής και να συμβάλλει στην εσωτερική δικαιολόγηση των μελλοντικών τους αδικημάτων. Άρα σε πολλές περιπτώσεις, οι προσπάθειες κοινωνικής επανένταξης συνδέονται περισσότερο με την επεξεργασία των στάσεων του κοινού και των επαγγελματιών και λιγότερο με την παροχή οικονομικής στήριξης, εκπαίδευσης, κατάρτισης κλπ. Η άποψη αυτή παρέχει μια πολλά υποσχόμενη ευκαιρία για την επανένταξή τους και την πρόληψη της υποτροπής τους, με αύξηση της αποδοχή τους από την κοινωνία.

Δεδομένου ότι ο στόχος της επανένταξης και της πρόληψης της υποτροπής τίθεται πάντα ως πρωταρχικός, είναι καλό να υπάρχουν σαφείς αντιλήψεις για το συγκεκριμένο θέμα και να έχουν ξεκαθαρίσει οποιεσδήποτε παρανοήσεις και μύθοι, ώστε να υπάρχει ποιοτική παροχή υπηρεσιών από τους κοινωνικούς λειτουργούς. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να κατανοήσει πλήρως τις δικές του αντιλήψεις αλλά και τις αντιλήψεις της κοινωνίας για το θέμα, ώστε να επιτευχθούν στο μέγιστο βαθμό οι στόχοι της θεραπείας και της πρόληψης της υποτροπής.

Συνεπώς ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού συνίσταται:

- ✓ Στην κατανόηση και επεξεργασία των μύθων για τους σεξουαλικούς παραβάτες, στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με αυτές τις παρανοήσεις και στη διατύπωση προτάσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας.
- ✓ Στη συμμετοχή του σε σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς τα αποτελέσματα των ερευνών υποδηλώνουν τη δυνητική αποτελεσματικότητα των εκτεταμένων και εντατικών προγραμμάτων κατάρτισης στη βελτίωση των στάσεων των επαγγελματιών.
- ✓ Στη διεξαγωγή ερευνών για τη μελέτη των στάσεων. Εφόσον η γνώση παράγεται από την έρευνα ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να ασχοληθεί (ανεξάρτητα ή ως μέλος μιας διεπιστημονικής ομάδας) με τη διερεύνηση των στάσεων του κοινού απέναντι στους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, αλλά και με την πολιτισμική προσαρμογή σχετικών ερωτηματολογίων στην ελληνική γλώσσα.

Είναι επίσης σημαντικό να αναπτυχθεί ένα εργαλείο ανίχνευσης των στάσεων των επαγγελματιών που θα δουλέψουν σε αυτά τα πλαίσια. Στη συνέχεια μπορεί να προσφερθεί εκπαίδευση σε όσους αξιολογούνται ως προκατειλημμένοι προς τους δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, προκειμένου να συνειδητοποιήσουν καλύτερα τις προκαταλήψεις τους και να γίνουν πιο αντικειμενικοί και κατ' επέκταση, πιο αποτελεσματικοί στη θεραπεία τους. Το εργαλείο αυτό μπορεί να αναπτυχθεί ειδικά για κοινωνικούς λειτουργούς (φοιπτές ή εργαζόμενους) ή γενικότερα για επαγγελματίες ψυχικής υγείας.

Βιβλιογραφία

- Νόμος 4619/2019. *Κύρωση του Ποινικού Κώδικα* (ΦΕΚ 95/Α/11-6-2019).
- Ποινικός Κώδικας (2018). Διαθέσιμο στο:
<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/%CE%A0%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%20%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3.html>. Ανακτήθηκε στις 15 Μαρτίου 2019.
- Ageton, S. (1983). *Sexual Assault among Adolescents*. Lexington, MA: Lexington Books.
- American Medical Association (1995). *Press Release: The epidemic of sexual assault*. Chicago, IL: AMA.
- Andrade, J.T., Vincent, G.M. & Saleh, F.M. (2006). Juvenile sex offenders: a complex population. *J Forensic Sci*, 51 (1), pp.163-7. doi:10.1111/j.1556-4029.2005.00010.x
- Association for the Treatment of Sexual Abusers (2011). *Sexual Abuse as a Public Health Problem*. Beaverton, OR: ATSA.
- Auburn, T., & Lea, S. (2003). Doing cognitive distortions: A discursive psychology analysis of sex offender treatment talk. *British Journal of Social Psychology*, 42 (2), pp.281–298. doi: 10.1348/014466603322127256
- Bauman, S. & Kopp, G. (2006). Integrating a Humanistic Approach in Outpatient Sex Offender Groups. *The Journal for Specialists in Group Work*, 31 (3), pp.247-261, doi: 10.1080/01933920600777931
- Beech, A. R., & Hamilton-Giachritsis, C. E. (2005). Relationship between therapeutic climate and treatment outcome in group-based sexual offender treatment programmes. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 17, pp.127–140. doi: 10.1007/s11194-005-4600-3.
- Blagden, N., Winder, B., & Hames, C. (2014). "They treat us like human beings"-experiencing a therapeutic sex offenders' prison: impact on prisoners and staff and

- implications for treatment. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminal*, 60 (4), pp.371-96. doi: 10.1177/0306624X14553227
- Blow, A. J., Sprenkle, D. H., & Davis, S. D. (2007). Is who delivers the treatment more important than the treatment itself? *Journal of Marital and Family Therapy*, 33, pp.298–317. doi: 10.1111/j.1752-0606.2007.00029.x.
- Boyle, C. (1984). *Sexual Assault*. Toronto: Carswell.
- Breckler, S., J. (1984). Empirical validation of affect, behavior, and cognition as distinct components of attitude. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, pp.1191–1205. doi: 10.1037/0022-3514.47.6.1191.
- Brown, S. (1999). Public attitudes toward the treatment of sex offenders. *Legal and Criminological Psychology*, 4, pp.239–252. doi: 10.1348/135532599167879.
- Brown, S. (2009). Attitudes towards sexual offenders and their rehabilitation: A special case? In J. Wood & T. Gannon (Eds.). *Public Opinion in Criminal Justice*. Cullompton, UK: Willan Publishing.
- Brownmiller, Susan (1993). *Against our Will: men, women, and rape*. New York: Fawcett Columbine.
- Byers, SE. (1996). How well does the traditional sexual script explain sexual coercion? Review of a program of research. *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 8 (12), pp.7–25. doi: 10.1300/J056v08n01_02
- Cain, C.M., & Anderson, A.L. (2016). Female sex offenders: Public awareness and attributions. *Violence and Victim*, 31 (6), pp.1044-1063. doi: 10.1891/0886-6708.VV-D-14-00197.
- Center for Sex Offender Management (2007). *Female Sex Offenders*. Διαθέσιμο στο: https://www.csom.org/pubs/female_sex_offenders_brief.pdf. Ανακτήθηκε στις 20 Μαρτίου 2019.
- Chung, D. (2005). Violence, control, romance, and gender equality: Young women and heterosexual relationships. *Women's Studies International Forum*, 28, pp.445–455. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2005.09.005>
- Church, W. T., Wakeman, E. E., Miller, S. L., Clements, C. B., & Sun, F. (2008). The community attitudes toward sex offenders scale: The development of a psychometric assessment instrument. *Research on Social Work Practice*, 18 (3), pp.251-259. doi: 10.1177/1049731507310193
- Clark, L. (1989). Feminist perspectives on violence against women and children; Psychological, social service, and criminal justice concerns. *Canadian Journal of Women and the Law*, 3, pp.421-431.

- Coghlan, MA. (2003). *Sex Offenders and the Criminal Justice System: An exploration of public opinion*. Electronic Theses and Dissertations, 3441.
- Cohn, E. S., Dupuis, E. C., & Brown, T. B. (2009). In the eye of the beholder: Do behavior and character affect victim and perpetrator responsibility for acquaintance rape? *Journal of Applied Social Psychology, 39*, pp.1513–1535. doi: 10.1111/j.1559-1816.2009.00493.x.
- Comack, E. (1988). Justice for battered women? The courts and the 'battered wife syndrome'. *Canadian Dimension, 22* (3), pp.8-11.
- Conley, T., Hill, K., Church, W. T., Stoeckel, E., & Allen, H. (2011). Assessing probation and community corrections workers' attitudes toward sex offenders using the attitudes toward sex offenders (CATSO) scale in a rural State. *Sexual Addiction & Compulsivity, 18*, pp.75–85. doi: 10.1080/10720162.2011.582775.
- Cortoni, F., Hanson, R.K., & Coache, M.E. (2010). The recidivism rates of female sexual offenders are low: a meta-analysis. *Sexual Abuse, 22* (4), pp.387-401. doi: 10.1177/1079063210372142.
- Cossins, A. (2000). *Masculinities, Sexualities and Child Sexual Abuse*. The Hague: Kluwer Law International.
- Craig, L. A. (2005). The impact of training on attitudes towards sex offenders. *Journal of Sexual Aggression, 11*, pp.197–207. doi: 10.1080/13552600500172103.
- Craun, S.W., & Theriot, M.T. (2009). Misperceptions of sex offender perpetration: Considering the impact of sex offender registration. *Journal of Interpersonal Violence, 24*, pp.2057–2072. doi: 10.1177/0886260508327706.
- Davis, K.M. & Archer, R.P. (2010). A critical review of objective personality inventories with sex offenders. *Journal of Clinical Psychology, 66* (12), pp.1254-80. doi: 10.1002/jclp.20722.
- Deering, R. & Mellor, D. (2011). An exploratory qualitative study of the self-reported impact of female-perpetrated childhood sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse, 20* (1), pp.58–76. <https://doi.org/10.1080/10538712.2011.539964>
- Denov, MS. (2003). The myth of innocence: sexual scripts and the recognition of child sexual abuse by female perpetrators. *Journal of Sex Research, 40* (3), pp.303–314. doi: 10.1080/00224490309552195
- Duncan, B. L., Miller, S. D., & Sparks, J. A. (2004). *The Heroic Client: A revolutionary way to improve effectiveness through client-directed, outcome-informed therapy*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Dworkin, A. (1981). *Pornography: men possessing women*. New York: Penguin Books USA Inc.

- Dwyer, S.M. (1988). Exhibitionism/ voyeurism. *Journal of Social Work and Human Sexuality*, 7(1), pp.101-102. https://doi.org/10.1300/J291v07n01_08
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. Orlando, FL: Harcourt Brace.
- Eastwood, C. (2003). The experiences of child complainants of sexual abuse in the criminal justice system. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 250, pp. 1–6.
- Edwards, W., & Hensley, C. (2001). Contextualizing sex offender management legislation and policy: evaluating the problem of latent consequences in community notification laws. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45, 1, pp.83-101. doi: 10.1177/ 0306624X01451006
- Farrington, D. & Morris, A. (1983). Sex, sentencing and reconviction. *British Journal of Criminology*, 23(3), pp. 229-248.
<https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a047377>
- Faupel, S. & Przybylski, R. (2019). Office of justice programs. Sex offender management assessment and planning initiative. Chapter 2: Etiology of Adult Sexual Offending. Διαθέσιμο: https://www.smart.gov/SOMAPI/sec1/ch2_etiology.html. Ανακτήθηκε στις 15 Ιουνίου 2019.
- Fedoroff, J. P. (1995). Antiandrogen vs. serotonergic medications in the treatment of sex offenders: A preliminary compliance study. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 4, pp.111-122.
- Fedoroff, J.P. & Moran, B. (1997). Myths and misconceptions about sex offenders. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 6, pp.263-276.
- Fedoroff, J.P., Hanson, A., McGuire, M., Malin, H.M., & Berlin, F.S. (1992). Simulated paraphilias: a preliminary study of patients who imitate or exaggerate paraphilic symptoms and behaviors. *Journal of Forensic Science*, 37 (3), pp.902-11. PMID: 1629684
- Feelgood, S., & Hoyer, J. (2008). Child molester or paedophile? Sociolegal versus psychopathological classification of sexual offenders against children. *Journal of Sexual Aggression*, 14, pp.33–43. doi: 10.1080/13552600802133860.
- Ferguson, K., & Ireland, C. (2006). Attitudes towards sex offenders and the influence of offense type: A comparison of staff working in a forensic setting and students. *The British Journal of Forensic Practice*, 8, pp.10-19. doi: 10.1108/14636646200600009.
- Furby, L., Weinrott, M.R., & Blackshaw, L. (1989). Sex offender recidivism: a review. *Psychological Bulletin*, 105(1), pp.3-30. doi: 10.1037/0033-2909.105.1.3

- Gakhal, B. K., & Brown, S. J. (2011). A comparison of the general public's, forensic professionals' and students' attitudes towards female sex offenders. *Journal of Sexual Aggression, 17*, pp.105–116. doi: 10.1080/13552600.2010.540678.
- Gannon, T., & Polaschek, D. (2005). Do child molesters deliberately fake good on cognitive distortion questionnaires? An information processing-based investigation. *Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment, 17*, pp.183-200. doi: 10.1007/s11194-005-4604-z
- Gavigan, S. (1986). *Women, law, and patriarchal relations: Perspectives within the sociology of law*. In N. Boyd, (Ed.). *Social Dimensions of Law*. Scarborough: Prentice Hall.
- Gibbens, T. C., Soothill, K. L., & Way, C. K. (1981). Sex offences against young girls: A long-term record study. *Psychological Medicine, 11* (2), pp.351-357. <https://doi.org/10.1017/S0033291700052168>
- Godfrey, B. S., Farrall, S. & Karstedt, S. (2005). Explaining gendered sentencing patterns for violent men and women in the late-Victorian and Edwardian period. *British Journal of Criminology, 45*, pp. 696-720. <https://doi.org/10.1093/bjc/azi028>
- Groth, A.N., Burgess, W., & Holmstrom, L.L. (1997). Rape: power, anger, and sexuality. *The American Journal of Psychiatry, 134* (11), pp. 1239-43. doi: 10.1176/ajp.134.11.1239
- Hanson, R. K., & Thornton, D. (2000). Improving risk assessment for sexual offenders: A comparison of three actuarial scales. *Law and Human Behavior, 24*, pp.119-136. <https://doi.org/10.1023/A:1005482921333>
- Hanson, R. K., Scott, H., & Steffy, R. A. (1995). A comparison of child molesters and non-sexual criminals: Risk predictors and long-term recidivism. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 32* (3), pp. 325-337. doi: 10.1177/0022427895032003004
- Harper, C. A. (2012). In pursuit of the beast: Undergraduate attitudes towards sex offenders and implications for society, rehabilitation, and British psychology education. *Internet Journal of Criminology*.
 Διαθέσιμο: http://eprints.lincoln.ac.uk/11939/1/Harper_In_Pursuit_of_the_Beast_IJC_July_2012.pdf. Ανακτήθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2019.
- Harper, C. A., & Hogue, T. E. (2014). A prototype-willingness model of sexual crime. *The Howard Journal of Criminal Justice Banner, 53* (5), pp.511-524. <https://doi.org/10.1111/hojo.12095>

- Harper, C. A., & Hogue, T. E. (2015a). Measuring public perceptions of sex offenders: reimagining the community attitudes toward sex offenders scale (CATSO). *Psychology, Crime & Law*, *21*, pp.452–470. doi: 10.1080/1068316X.2014.989170.
- Harper, C. A., & Hogue, T. E. (2015b). The emotional representation of sexual crime in the national British press. *Journal of Language and Social Psychology*, *34*, pp.3–24. doi: 10.1177/0261927X14544474.
- Harper, CA., Hogue, T., & Bartels, RM. (2017). Attitudes towards sexual offenders: What do we know, and why are they important? *Aggression and Violent Behavior*, *34*, pp.201-213. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.011>
- Harris, A. J., & Socia, K. M. (2014). What’s in a name? Evaluating the effects of the “sex offender” label on public beliefs and opinions. *Sexual Abuse*, *28* (7), pp.660-678, 2016. doi: 10.1177/ 1079063214564391.
- Harris, D. (2010). Theories of female sexual offending. In Gannon T., & Cortoni, F. (Eds). *Female Sexual Offenders: Theory, Assessment and Treatment*, pp. 31–51. John Wiley and Sons, West Sussex, UK.
- Harrison, K., Manning, R., & McCartan, K. (2010). Multi-disciplinary definitions and understandings of ‘paedophilia’. *Social and Legal Studies*, *19*, pp.481–496. doi: 10.1177/0964663910369054.
- Hayes, S. & Carpenter, B. (2013). Social moralities and discursive constructions of female sex offenders. *Sexualities*, *16* (1-2), pp.159–179. <https://doi.org/10.1177/1363460712471112>
- Hayes, S. (2014). *Sex, Love and Abuse: Discourses of domestic violence and sexual assault*. Palgrave Macmillan, Basingstoke, UK.
- Herman, JL. (1990). A feminist social analysis of sexual violence. In Marshall, WL., Laws DR., Barbaree HE. *Handbook of Sexual Assault*, New York: Springer Science & Business Media LLC
- Higgins, C., & Ireland, C. A. (2009). Attitudes towards male and female sex offenders: a comparison of forensic staff, prison officers and the general public in Northern Ireland. *British Journal of Forensic Practice*, *11*, pp.14–19. doi: 10.1108/14636646200900004.
- Hogue, T. & Harper, C. (2018). Development of a 21-Item Short Form of the Attitudes to Sexual Offenders (ATS) Scale. *Law and Human Behavior*, *43* (1), pp.117. doi:10.1037/lhb0000308.
- Hogue, T. E. (1991). *Sex Offender Treatment Programme: Programme for core programme facilitators*, London, UK: HM Prison Service.

- Hogue, T. E. (1993). Attitudes towards prisoners and sex offenders. In N. C. Clark & G. Stephenson (Eds.). *DCLP Occasional Papers: sexual offenders*. Leicester, UK: British Psychological Society.
- Hogue, T. E. (1994). Training multi-disciplinary teams to work with sex offenders: Effects on staff attitudes. *Psychology, Crime & Law, 1*, pp.227–235. doi: 10.1080/10683169508411958.
- Hogue, T. E., & Peebles, J. (1997). The influence of remorse, intent, and attitudes toward sex offenders on judgments of a rapist. *Psychology, Crime & Law, 3*, pp.249–259. doi: 10.1080/ 10683169708410821.
- Imhoff, R. (2015). Punitive attitudes against paedophiles or persons with sexual interest in children: Does the label matter? *Archives of Sexual Behavior, 44*, pp.35–44. doi:10.1007/s10508-014-0439-3.
- Jahnke, S., Imhoff, R., & Hoyer, J. (2015). Stigmatization of people with paedophilia: Two comparative surveys. *Archives of Sexual Behavior, 44*, pp.21–34. doi: 10.1007/s10508-014-0312-4.
- Jenkins, A. (1990). *Invitations to Responsibility: The therapeutic engagement of men who are violent and abusive*. Adelaide, South Australia: Dulwich Centre Publications.
- Johnson, H., Hughes, J. G. & Ireland, J. L. (2007). Attitudes towards sex offenders and the role of empathy, local of control and training: A comparison between a probationer police and general public sample. *The Police Journal, 80*, pp.28–54. doi:10.1350/pojo.2007.80.1.28.
- Johnston, L., Hudson, S.M. & Ward, T. (1997). The suppression of sexual thoughts by child molesters: A preliminary investigation. *Sexual Abuse, 9* (4), pp.303-319. [https://doi.org/ 10.1007/BF02674855](https://doi.org/10.1007/BF02674855)
- Jones, E. C. (2013). An examination of counseling professional/paraprofessionals attitudes toward adolescent sex offenders. *SAGE Open, 2*, pp.1–14. doi: 10.1177/2158244013501330.
- Jozkowski, KN. & Peterson, ZD. (2013). College students and sexual consent: Unique insights. *Journal of Sex Research, 50* (6), pp.517–523. doi: 10.1080/00224499.2012.700739
- Katz-Schiavone, S., Levenson, J. S., & Ackerman, A. (2008). Myths and facts about sexual violence: Public perceptions and implications for prevention. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture, 15*, pp.291–311.
- Kernmith, P.D., Craun, S.W., & Foster, J. (2009). Public attitudes toward sexual offenders and sex offender registration. *Journal of Child Sexual Abuse, 18* (3), pp.290-301. doi: 10.1080/10538710902901663.

- Kerr, N., Tully, R.J., & Völlm, B. (2018). Volunteering with sex offenders: the attitudes of volunteers toward sex offenders, their treatment, and rehabilitation. *Sexual Abuse, 30*(6), pp. 659-675. doi: 10.1177/1079063217691964.
- King, L. L., & Roberts, J. J. (2015). The complexity of public attitudes toward sex crimes. *Victims & Offenders, 12*(1), pp.71-89. doi: 10.1080/15564886.2015.1005266.
- Kjelsberg, E., & Loos, L. H. (2008). Conciliation or condemnation? Prison employees' and young people's attitudes towards sexual offenders. *International Journal of Forensic Mental Health, 7*, pp.95–103. doi: 10.1080/14999013.2008.9914406.
- Kleban, H., & Jeglic, E. (2012). Dispelling the myths: Can psychoeducation change public attitudes towards sex offenders? *Journal of Sexual Aggression, 18*, pp.179–193. doi: 10.1080/13552600.2011.552795.
- Kleinke, C. L., Wallis, R., & Stadler, K. (1992). Evaluation of a rapist as a function of expressed intent and remorse. *The Journal of Social Psychology, 132*, pp.525–537. doi: 10.1080/00224545.1992.9924732.
- Koss, M., Gidycz, C. & Wisniewski, N. (1987). The scope of rape: incidence and prevalence of sexual aggression in a national sample of higher education students. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 55*, pp.162-170. doi: 10.1037//0022-006x.55.2.162
- Langan, P., Schmitt, E., & Durose, M. (2003). *Recidivism of Sex Offenders Released from Prison in 1994*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics.
- Langevin, R., Glancy, G. D., Curnoe, S., & Bain, J. (1999). Physicians who commit sexual offences: Are they different from other sex offenders? *Canadian Journal of Psychiatry, 44*, pp.775-780. doi: 10.1177/070674379904400803
- Langevin, R., Lang, R., & Curnoe, S. (1998). The prevalence of sex offenders with deviant fantasies. *Journal of Interpersonal Violence, 13*(3), pp.315-327. doi.org/10.1177/088626098013003001
- Lea, S., Auburn, T. & Kibblewhite, K. (1999). Working with sex offenders: The perceptions and experiences of professionals and paraprofessionals. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 43*(1), pp.103-119. doi: 10.1177/0306624X99431010
- Levenson, J. S., Brannon, Y. N., Fortney, T., & Baker, J. (2007). Public perceptions about sex offenders and public protection policies. *Analyses of Social Issues and Public Policy, 7*, pp.1–25. doi: 10.1111/j.1530-2415.2007.00119.x.
- Lynch, M. (2002). Pedophiles and cyber-predators as contaminating forces: the language of disgust, pollution, and boundary invasions in federal debates on sex offender

- legislation. *Law and Social Inquiry*, 27 (3), pp.529-567. doi:10.1111/j.1747-4469.2002.tb00814.x
- MacKinnon, C. (1989). *Toward a Feminist Theory of the State*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Malinen, S., Willis, G. W., & Johnston, L. (2014). Might informative media reporting of sexual offending influence community members' attitudes towards sex offenders? *Psychology, Crime & Law*, 20, pp.535–552. doi: 10.1080/1068316X.2013.793770.
- Mancini, C. & Pickett, J.T. (2016). The good, the bad, and the incomprehensible: Typifications of victims and offenders as antecedents of beliefs about sex crime. *Journal of Interpersonal Violence*, 31 (2), pp.257-81. doi: 10.1177/0886260514555373.
- Marshall, W.L. (1997). Pedophilia: psychopathology and theory. In D.R. Laws & W. O'Donohue (Eds.). *Sexual Deviance: Theory, assessment, and treatment*. New York: Guilford Press.
- Matson, S., & Lieb, R. (1996). *Community Notification in Washington State: 1996 survey of law enforcement*. Washington State Institute for Public Policy.
- McCartan, L.M. & Gunnison, E. (2010). Individual and relationship factors that differentiate female offenders with and without a sexual abuse history. *Journal of Interpersonal Violence*, 25 (8), pp.1449-1469. doi: 10.1177/0886260509354585.
- Melvin, K. B., Gramling, L. K., & Gardner, W. M. (1985). A scale to measure attitudes towards prisoners. *Criminal Justice and Behavior*, 12, pp.241–252. doi: 10.1177/0093854885012002006.
- Mingus, W., & Burchfield, K. B. (2012). From prison to integration: Applying modified labelling theory to sex offenders. *Criminal Justice Studies*, 25, pp.97–109. doi:10.1080/1478601X.2012.657906.
- Nagel, I. (1981). Sex differences in the processing of criminal defendants. In Carlen, P. & Worrall, A. (1987) (Eds). *Gender, Crime and Justice*. Suffolk: Open University Press.
- Neame, A. & Heenan, M. (2003). What lies behind the hidden figure of sexual assault? Issues of prevalence and disclosure. *Briefing (Australian Centre for the Study of Sexual Assault)*, 1, pp.1-16.
- Nelson, M., Herlihy, B., & Oescher, J. (2002). A survey of counsellor attitudes towards sex offenders. *Journal of Mental Health Counselling*, 24, pp.51–67.
- Oliver, B. (2007). Preventing female-perpetrated sexual abuse. *Trauma, Violence and Abuse*, 8(1), pp.19-32. <https://doi.org/10.1177/1524838006296747>

- Olver, M., E., & Barlow, A. A. (2010). Public attitudes toward sex offenders and their relationship to personality traits and demographic characteristics. *Behavioral Sciences and the Law*, *28*, pp.832–849. doi: 10.1002/bsl.959.
- Proeve, M. J., & Howells, K. (2006). Effects of remorse and shame and criminal justice experience on judgements about a sex offender. *Psychology, Crime & Law*, *12*, pp.145–161. doi: 10.1080/10683160512331316271.
- Radford, L., Corral, S., Bradley, Ch., Fisher, H., Bassett, C., Howat, N., & Collishaw, S. (2011). *Child Abuse and Neglect in the UK today*. London: NSPCC.
- Radley, L. (2011). Attitudes toward sex offenders. *Forensic Update*, *66*, pp.5–9.
- Rapaport, K., & Burkhart, B.R. (1984). Personality and attitudinal characteristics of sexually coercive college males. *Journal of Abnormal Psychology*, *93*, pp.216–221.
- Rash, E. & Winton, M.A. (2007). Advanced practice nurse attitudes toward sex offender patients. *Journal of American Academy Nurse Practitioners*, *19* (6), pp.323–331. doi: 10.1111/j.1745-7599.2007.00233.x
- Russel, D. (1984). *Sexual Exploitation: Rape, child sexual abuse, and sexual harassment*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Sahlstrom, K.J. & Jeglic, E.L. (2008). Factors affecting attitudes toward juvenile sex offenders. *Journal of Child Sex Abuse*, *17* (2), pp.180–96. doi: 10.1080/10538710801916705.
- Sanghara, K. K., & Wilson, J. C. (2006). Stereotypes and attitudes about child sexual abusers: A comparison of experienced and inexperienced professionals in sex offender treatment. *Legal and Criminological Psychology*, *11*, pp.229–244. doi: 10.1348/135532505X68818.
- Schwartz, B. K., & Cellini, H. R. (Eds.). (1995). *Vol. 1. The Sex Offender: Corrections, treatment, and legal practice*. Kingston, NJ, US: Civic Research Institute.
- Scully, D., & Marolla, J. (1985). Riding the bull at Gilley's: Convicted rapists describe the rewards of rape. *Social problems*, *32* (3), pp.251–263. <https://doi.org/10.2307/800685>
- Shackley, M., Weiner, C., Day, A., & Willis, G. W. (2014). Assessment of public attitudes towards sex offenders in an Australian population. *Psychology, Crime & Law*, *20*, pp.553–572. doi: 10.1080/1068316X.2013.793772.
- Shelton, L., Stone, J., & Winder, B. (2013). Evaluating the factor structure and reliability of the community attitudes toward sex offenders (CATSO) scale. *Journal of Criminal Psychology*, *3*, pp.115–126. doi: 10.1108/JCP-10-2012-0014.
- Silverman, J., & Wilson, D. (2002). *Innocence Betrayed: Paedophilia, the media and society*. Cambridge, UK: Polity Press.

- Smart, C. (1989). *Feminism and the Power of Law*. London: Routledge.
- Snider, L. (1985). Legal reform and social control: the dangers of abolishing rape. *International Journal of Sociology and the Law*, 13 (4), pp.337-356.
- Spoo, S., Kaylor, L.E., Schaaf, S., Rosselli, M., Laake, A., Johnson, C., & Jeglic, E.L. (2018). Victims' attitudes toward sex offenders and sex offender legislation. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62 (11), pp. 3385-3407. doi: 10.1177/0306624X17740537.
- Stanko, E. (1985). *Intimate Intrusions: Women's experience of male violence*. London: Routledge & Kegan-Paul.
- Tardif, M., Auclair, N., Jacob, M., & Carpentier, J. (2005). Sexual abuse perpetrated by adult and juvenile females: an ultimate attempt to resolve a conflict associated with maternal identity. *Child Abuse & Neglect*, 29 (2), pp. 153-67. doi: 10.1016/j.chiabu.2004.05.006
- Taylor, J.L., Keddie, T., & Lee, S. (2003). Working with sex offenders with intellectual disability: evaluation of an introductory workshop for direct care staff. *Journal of Intellectual Disability Research*, 47 (Pt 3), pp. 203-209. PMID: 12603517
- Tewksbury, R. & Mustaine, E.E. (2013). Law-enforcement officials' views of sex offenders' registration and community notification. *International Journal of Police Science and Management*, 15, pp. 95-113.
- Ursel, J. (1991). Considering the impact of the battered women's movement on the state: The example of Manitoba. In E. Comack & S. Brickey, (Eds.), *Social Basis of Law*. Halifax: Garamond Press.
- US Office of Justice Programs a (2019). Διαθέσιμο στο https://ojp.gov/smart/pdfs/final_sornaguidelines.pdf. Ανακτήθηκε στις 10 Μαρτίου 2019.
- US Office of Justice Programs b (2019). Διαθέσιμο στο: <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/crimoff.htm>. Ανακτήθηκε στις 10 Μαρτίου 2019.
- Ward, T., & Brown, M. (2004). The good lives model and conceptual issues in offender comprehensive good loves model of treatment for sexual offenders. Aggression and rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*, 10, pp. 243–257. doi: 10.1080/10683160410001662744.
- Weekes, J., Pelletier, G., & Beaudette, D. (1995). Correctional officers: How do they perceive sex offenders? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 39 (1), pp. 55-61. <https://doi.org/10.1177/0306624X9503900107>.
- White, M. (2000). *Reflections on Narrative Practice: Essays and Interviews*. Adelaide, South Australia: Dulwich Centre Publications.

- Wilczynski, A. (1997). Mad or Bad? Child-killers, gender, and the courts. *The British Journal of Criminology*, 37(3), pp. 419-436.
<https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014178>.
- Willis, G. M., Levenson, J. S., & Ward, T. (2010). Desistance and attitudes towards sex offenders: Facilitation or hindrance? *Journal of Family Violence*, 25, pp. 545–556.
doi: 10.1007/s10896-010-9314-8.<https://doi.org/10.1007/s10896-010-9314-8>.
- Willis, G. M., Malinen, S., & Johnston, L. (2013). Demographic differences in public attitudes towards sex offenders. *Psychiatry, Psychology and Law*, 20, pp. 230–247.
doi: 10.1080/13218719.2012.658206.
- Wnuk, D., Chapman, J. E., & Jeglic, E. L. (2006). Development and refinement of a measure of attitudes toward sex offender treatment. *Journal of Offender Rehabilitation*, 43, pp.35–47. doi: 10.1300/J076v43n03_03.
- Wong, JS, & Gravel, J. (2018). Do sex offenders have higher levels of testosterone? Results from a meta-analysis. *Sexual Abuse*, 30 (2), pp. 147-168. doi: 10.1177/1079063216637857.
- Wurtele, S.K. (2018). University students' perceptions of child sexual offenders: Impact of classroom instruction. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27 (3), pp. 276-291. doi: 10.1080/10538712.2018.1435598.
- Zevitz, R. G. (2006). Sex offender community notification: Its role in recidivism and offender reintegration. *Criminal Justice Studies*, 19 (2), pp. 193–208.
doi:10.1080/14786010600764567.